

Polder .blad

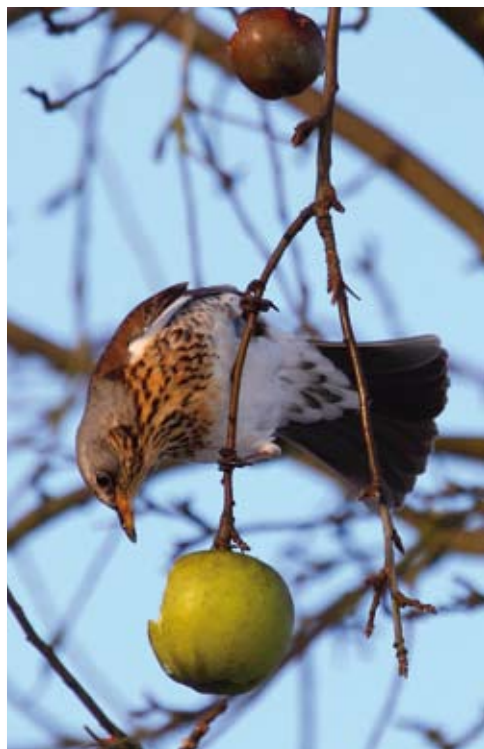
EEN
PLUSPUNT
VOOR DE
NATUUR

Januari 2014

natuurpunt

Hobokense Polder

Kramsvogel - Foto: Jan Rose

Hoe groen is Hoboken? Buiten de Hobokense Polder...

Meer en meer wordt onze wilde fauna en flora verdrukt en kunnen zij alleen nog maar terecht in onze natuurreservaten. De Hobokense Polder met zijn 170 ha is hier van zeer groot belang voor die wilde natuur. Maar we trachten er voor te zorgen dat er voor die wilde natuur stapstenen zijn, waar zij ook terecht kunnen of vanwaar zij andere gebieden kunnen vinden. Het Hydepark werd gekapt, maar toch gered van de bebouwing en zal deze winter terug worden beplant.

Het overstromingsgebied rond de Hollebeek is voor een groot deel klaar en zal zijn nut in de toekomst moeten waar maken; dit als groene vinger in Hoboken.

Maar het is niet altijd gemakkelijk. Neem nu het Eikenbos aan de Hollebeek dat klaar staat om volledig verkaveld te worden. Lees verder in het tijdschrift het beroepschrift van onze afdeling.

Maar tussen die stapstenen van de natuur horen wij af en toe toffe reacties van mensen die ons bellen met de melding: "Zeg, er liep hier een vos in de wijk" of "Ik hoor een bosuil" of "Kan het zijn dat er een specht in onze tuin zit?" Meer en meer mensen vinden de weg naar Natuurpunt en dat is een zeer positieve trend. Maar samen kunnen we nog zoveel meer doen voor die natuur.

Het jaar is bijna ten einde. We nemen heel even rust om er in 2014 opnieuw volledig voor te gaan.

Een tip voor elke lezer van Polder.blad: als ieder lid als kerstcadeau voor een familielid, vriend, buur, een lidmaatschap geeft, dan is de natuur hen daar zeer dankbaar voor.

Veel leesplezier met dit lijvige Polder.blad en een gezond 2014 gewenst. Namens mezelf, maar zeker ook van heel onze ploeg.

Danny

Inhoudstafel

Editoriaal	2
Kalender	3
Gezellig samenzijn: kaasbuffet	11
Onze sponsors	11
Cursussen	12
Wandelweekend Oostkantons	15
Beheer door Goudklompen	16
Wat gebeurt er in de Polder?	19
Vissen op het Broekskot	20
Beroep verkaveling "eikenbos"	24
Grote Natuurenquête	25
Vogels en Tekenen	26
Kwartelellingen	28
Waarnemingen afdeling HP	29
Ankona-ontmoetingsdag	31
Belgische vogeldag	31
De ijsvogel	32
Wat is biodiversiteit?	33
Colofon	34
De afdeling in beeld	35
Activiteitenkalender	36

Met dank aan de fotografen.
Enkele foto's werden van internet geplukt.

Voor het komende jaar wensen we je:

- ✓ Levensblijheid waarop de jaren geen vat krijgen
- ✓ Goede vrienden en deugddoende ontmoetingen
- ✓ Blikken van goede verstandhouding
- ✓ Iemand die je zomaar een pleziertje doet
- ✓ Wandelen, werken, genieten in de prachtige "natuur" in onze gebieden of bij onze "buur"
- ✓ En nog zoveel meer van die grote en kleine blij-makende dingen

Voorkaft: Woudaap
Tekening: Gerald Driessens
Achterkaft: Winters wandelpad
in de Polder - Pierre Nowosad

Kortom, een overheerlijk 2014 !!!

Proost op 2014! - Foto: Sonja Van Kerckhove

Van harte welkom op onze activiteiten !

Honden kunnen in ons natuurgebied Hobokense Polder mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer (7 eurocent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

Zondag 5 januari om 14 u

Polderborrel: winterwandeling en Nieuwjaarsdrink in de Hobokense Polder

Gidsen: Danny Jonckheere en Wim Mertens

Inschrijven: Ria Thys, 0476/33 79 36 - ria.thys@telenet.be

Traditioneel wandelen we het nieuwe jaar in in ons eigen natuurgebied de Hobokense Polder. Het is bovendien een mooie gelegenheid om de opgedane grammetjes (kiloetje?) door de feestelijkheden rond Kerst en Nieuwjaar er weer af te wandelen.

Ware het niet dat wij jou ook verwennen met een Nieuwjaarsborrel en lekkere hapjes.

We willen je op 5 januari bovendien laten kennismaken met het nieuwe Salamanderpad én het openluchtklasje, waar onze Goudklompjes maandenlang aan gezwoegd hebben. Dat klasje wordt vandaag dan ook onze Nieuwjaarsbar!

Praktisch:

We komen samen aan het infobord op de Schroeilaan (naast spoorweg) te Hoboken om 14 u en wandelen een tweetal uurtjes in de winterse Polder. We eindigen onze wandeling aan de "Vierkante Put" op het Salamanderpad. Bij de warmte van een vuurkorf laten we je genieten van een Nieuwjaarsborrel en heerlijke hapjes, alles voorbereid door Hedwig, Frieda, Luk en Ria.

Einde: omstreeks 17 u.

Kan je komen? **Bij voorkeur graag een seintje op bovenstaand GSM-nummer of mailadres ten laatste 4 januari.** Zo kunnen we de hoeveelheid verwennerijtjes bepalen. Heel welkom!

Zondag 5 januari om 14 u

Zwerfvuilopruiactie in en nabij de Hobokense Polder

Door Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil o.l.v. Eef Flo

Al van in het voorjaar 2013 is Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil samen met Natuurpunt Hobokense Polder elke eerste zondag van de maand actief in de Polder of aan de rand van de Polder om sluikestort op te ruimen. Dus stroop uw mouwen op, smeer uw kuit en kom ons gerust (opnieuw) vergezellen want alle hulp zal nodig zijn.

Een extraatje: alle zwerfvuilopruimers worden vandaag om 16 u

verwacht aan de "Vierkante Put" op het Salamanderpad, om daar te mee te genieten van de Nieuwjaarsborrel en de hapjes, aangeboden door Natuurpunt Hobokense Polder.

Praktisch:

Afspraak om 14 u op de Schroeilaan te Hoboken

Info: vreedzaamprotesttegenzwerfvuil@hotmail.com of www.facebook.com/vreedzaamprotesttegenzwerfvuil

Donderdag 16 januari om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom!

Vanaf dit jaar vergaderen we de derde DONDERDAG van de maand. Deze dag bleek voor de meeste

mensen beter uit te komen. Welkom!

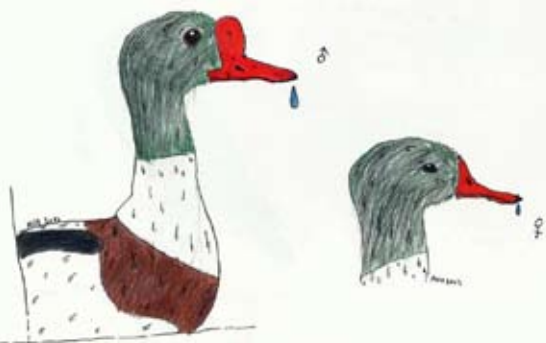
Weekend 18/19 januari

Koetjes tellen! Internationale Wildwatervogeltellingen in eigen regio: de Hobokense Polder, het Kiels Broek en Fort 8

In heel Europa worden al tientallen jaren gedurende de wintermaanden tellingen gedaan van de wilde watervogels. Duizenden vrijwilligers gaan dan op vaste plaatsen met veel water zoals rivieren, meren, moerasgebie-

den en vijvers op zoek naar eenden, fuutachtigen, ganzen en steltlopers. Deze tellingen gaan steeds door tijdens het 'middelste weekend' van de maanden oktober tot maart. Het levert een schat aan informatie op

Bergeend

die in een centrale databank wordt beheerd en kan gebruikt worden in onderzoeken en voor beschermingsacties. In België wordt dit werk gecoördineerd door het INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek). Ook in onze afdeling (en dus in het werkingsgebied van ARDEA) wordt maandelijks geteld, o.a. in de forten, in de Hobokense Polder en ook op de waterplas van Waterlink op 't Kiel. Dit levert niet meteen spectaculaire waarnemingen van zeldzame vogelsoorten op, maar de systematische aanpak geeft toch erg boeiende inzichten in de wijzigende situatie van soorten als bv. kuifeend, wintertaling en meerkoet. Ook het belang van waterrijke biotopen, zeker in onze verstedelijkte omgeving, wordt er door aangetoond. Natuurpunt en ARDEA willen dit 'onderzoek in de luwte' graag wat meer bekend maken en in de toekomst ook uitbreiden naar gebiedjes waar nog niet geteld wordt. Daarom is elke

natuurliefhebber erg welkom om eens (of meerdere keren) mee te gaan tellen met de 'vaste tellers' die dit al jaren doen.

Praktisch:

De tellingen gebeuren bij voorkeur op een tijdstip met goede weercondities, wat de precieze planning op voorhand moeilijk maakt. Geïnteresseerden nemen daarom best zelf even contact op in de week voorafgaand aan het zgn. 'middenweekend' van de maand met één van de onderstaande tellers voor juiste dag (zaterdag- of zondagvoormiddag) en afspraakuur. Meebrengen: warme, waterdichte kledij, verrekijker

- Hobokense Polder: André Van Langenhove, andre.van.langenhove@telenet.be, 03/288 00 81 - 0486/82 68 22
- Waterlink: Joris Van Reusel, info@jupiter24.be
- Fort 8: Peggy Beers, peggy.beers@telenet.be

Futen - Foto: Guy Borremans

Kuifeend - Foto: Pierre Nowosad

Zondag 19 januari om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27
jonckheeredesmedt@gmail.com of Wim Mertens, 03/216 93 62
wim.a.mertens@skynet.be

Eenmaal per maand plannen we ook een halve dag natuurbeheer in het weekend. Zo kunnen ook mensen die in de week uit werken gaan en schooljongeren mee de handen uit de mouwen steken en heel veel voldoening vinden in enkele uren werken in de natuur.

We kunnen ieders hulp gebruiken om het natuurbeheer uit te voeren: jong en oud, man en vrouw, ...

Een greep uit de uit te voeren werken voor dit najaar:

- maaien en afvoeren van maaisel
- onderhoud wandelpaden

- verwijderen van exoten
 - verwijderen van sluikestort
- Vele handen maken het werk lichter en geven ook een fijne sfeer. Dus welkom.

Praktisch:

Afspraak op de Schroeilaan (straat naast de spoorweg) aan de container aan firma Procap. **Er wordt gewerkt van 9 u tot 13 u.** Meebrengen: werkhandschoenen en stevige schoenen of laarzen. Onze voorzitter en conservator zorgen voor een lekkere koffiekoek.

Natuurbeheer op het ijs.
Een belevenis apart!
Foto: Luk Smets

Zondag 19 januari om 13.15 u

Op visite in het VOC-veldhospitaal

Bezoek aan het Vogelopvangcentrum Kapellen/Brasschaat

Info en inschrijvingen: Joris Van Reusel, info@jupiter24.be, 0486/83 62 34

In ons land bieden zo'n 24 Opvangcentra voor Vogels en Wilde Dieren, allen aangesloten bij Vogelbescherming, wilde dieren in nood een veilige thuishaven en een deskundige verzorging. Deze centra beschikken

over de nodige vergunningen en zijn uitgerust om beschermde vogels en zoogdieren op te nemen, te helpen en te revalideren, steeds met als doel het opnieuw vrijlaten in de natuur. Vind je een aangereden ree of

Brasschaat
Opvangcentrum voor Vogels en Wilde Dieren

egel, een zieke eekhoorn of een door de kat gebeten zanglijster...? Je kan er steeds mee terecht in een VOC. Vogelwerkgroep ARDEA organiseert een bezoek aan het opvangcentrum van Kapellen/Brasschaat waar in mei 2014 'onze' vier Kielse slechtvalkusjes voortreffelijk werden verzorgd nadat een herlocatie van het nest mislukte. Door hun hulp konden Kessy, Sonja, Lucy en Sabine in alle rust en ver van de bouwwerf opgroeien en later succesvol worden vrijgelaten op de Silvertoptorens.

Dit verhaal schept natuurlijk een bijzondere band en dat is een bijkomende reden om het VOC Kapellen/Brasschaat wat beter te leren kennen. Bovendien waren de slechtvalkjes zowat de eerste patiënten van het in mei 2013 gloednieuw geopende opvangcentrum dat zich nu in Kapellen bevindt.

Op 19 januari krijgen we de kans om eens binnen te gluren (je komt er immers niet zo maar in) en achter de schermen te kijken.

Terwijl we een kijkje nemen in de ruimten waar nestjongen, zieke en gekwetste dieren behandeld worden, krijgen we uitleg over de opname, de behandeling en de verzorging, de voeding, de voorbereiding om naar

de natuur terug te keren en de vrijlating. We bezoeken een dierenkeuken en ontdekken wat de bosuil en de egel zoal eten. We staan oog in oog met de dieren die in de buitenhokken worden voorbereid op hun vrijlating.

Aansluitend trekken we nog even de vrije natuur in. We zijn dan immers vlakbij het natuurgebied het Klein Schietveld, waar we op zoek gaan naar een typische wintergast: de klapekster. Lokale vogelkenner en -ringer Robert Wijnants is dan onze gids. Breng dus zeker ook je laarzen en verrekijker mee!

Praktisch:

Afspraak op de parking bij de Christus Koningkerk aan de Jan Devoslei (Kiel) om 13.15 uur. Kostendelend samenrijden (7 eurocent/km) is mogelijk. Inschrijven via e-mail of GSM voor 15 januari is nodig want de plaatsen zijn beperkt. Vermeld of je zelf rijdt of wil meerijden. Het bezoek aan het VOC kost 3 euro p.p. (2 euro p.p. voor jongeren), ter plaatse te betalen. Terug rond 18 uur.

De vier gezusters - Foto: Jan Debie

Slechtvalk - Foto: Guy Borremans

Zondag 26 januari om 12.30 u

Winterwandeling Bourgoyen-Ossemeersen

Inschrijvingen: Jan Eulaers, jan.eulaers@skynet.be
0495/52 77 31

Dit Gents natuurmonument van 220 ha is een van de vogelrijkste natuurgebieden van Vlaanderen.

De site van Natuurpunt Gent leert ons het volgende.

De Bourgoyen-Ossemeersen is vooral bekend door de grote aantallen watervogels in het winterhalfjaar. Die vogels worden aangetrokken door de overstroomde graslanden. Opvallend zijn de verschillende soorten eenden: smienten, wintertalingen en slobbeenden zijn het talrijkst. Kleinere aantallen van pijlstaart, kraakeend, bergeend, kuifeend en tafeleend vervolledigen het rijtje. Ook prominent aanwezig: de ganzen. De grootste groepen vormen Canadese ganzen en brandganzen, beide van exotische oorsprong. Daarnaast zijn er ook nog veel steltlopers te zien:

kieviten, wulpen, kemphanen en watersnippen. De meeste eenden, kieviten en watersnippen verlaten in de schemering de Bourgoyen-Ossemeersen om 's nachts voedsel te gaan zoeken in de Leievallei. Omgekeerd zijn er ook vogels die de Bourgoyen-Ossemeersen opzoeken om er te komen slapen: meeuwen, ganzen, wulpen en kemphanen.

Praktisch: Om van dit alles (of toch veel) te genieten o.l.v. een gids van onze Gentse zustervereniging, vertrekken we op zondag 26 januari om 12.30 u op de parking onder de viaduct aan 't Spant, Boomsesteenweg 335 in Wilrijk.

Deelname is gratis, maar opdat Natuurpunt Gent tijdig de nodige gidsen kan voorzien, is SNEL inschrijven, dit is voor 10 januari, VERPLICHT. Deze uitstap is een samenwerking tussen Natuurpunt Aartselaar en Natuurpunt Hobokense Polder. Er is ook een vertrekpunt aan het CC 't Aambeeld in Aartselaar om 12.15 u. Meld daarom zeker of u aan 't Spant of in Aartselaar wil vertrekken.

Meebrengen: zeer warme kledij en wandelschoenen (of laarzen), verrekijker, fototoestel. We bemiddelen ook graag voor milieubewust carpoolen, daarom bij inschrijving graag vermelden of je plaats vrij hebt in de wagen en/of je graag kostendelend (7 eurocent/km) wil meereijden. Terug in Wilrijk omstreeks 18 u.

Zaterdag 1 februari om 18.30 u

Gezellig samenzijn met algemene vergadering van onze vzw

Feestelijke kaas- en wijnavond !!!!

Info: Danny Jonckheere, 03/ 828 64 03 - jonckheeredesmedt@gmail.com

Om 18.30 u staat na een verwelkomingsaperitief een feestelijk kaasbuffet op ons te wachten. We laten het ons smaken.

Maar we maken ook tijd om het jaaroverzicht 2013 van onze afdelingswerking voor te stellen in de vorm van een becommentarieerde (computer)diashow. En we geven je al zeker een vooruitblik op onze plannen voor 2014.

We willen ook ons bestuur versterken !!! Ben je kandidaat bestuurslid, geef dan je naam door aan voorzitter Danny of penningmeester Luk. We besluiten de avond met een lek-

ker dessertje. Einde omstreeks 22 u. Kan je komen? Al deze verwennerijtjes (aperitief - kaasbuffet - dessert, maar ook de zaalhuur komt neer op 20 euro per persoon). Maar we willen jou extra vertroetelen en bieden dit alles aan aan 10 euro per persoon. **Inschrijven door storting van 10 euro p/p op onze rekening BE35 9796 3996 0737** van Natuurpunt Hobokense Polder ten laatste 24 januari met als mededeling "Kaasbuffet". Dranken (wijnen, bieren, frisdranken en warme dranken) dienen ter plekke afgerekend te worden. Heel welkom!

Canadese ganzen - Foto: Luk Smets

Heerlijk kaasbuffet - Foto: Walter Vandeweyer

Zondag 2 februari om 14 u

Zwerfvuilopruimactie in en nabij de Hobokense Polder

Door Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil o.l.v. Eef Flo

Meer info: zie 5 januari

Februari/maart

Paddenraapactie in de Schansstraat en omgeving Polderstad

Helpende handen gevraagd !!!!

Verantwoordelijke coördinatoren:

Schansstraat: Wendy en Mark, 03/ 293 66 35

Polderstad: Nancy, 03/830 48 87

Zwerfvuil ruimen - Foto: Eef Flo

Al vanaf het jaar 1985 organiseren we in de Hobokense Polder paddenoverzetacties om onze amfibieën een veilige oversteek te garanderen. De maanden februari en maart zijn de maanden waarin de padden, kikkers en salamanders hun voortplantingspoelen opzoeken om daar een partner te vinden. De oversteek vanuit de tuinen van Polderstad (waar ze zich 's winters ingraven) gebeurt langs de zeer drukke Scheldelei en in de achterste straten van Polderstad.

Sinds enkele jaren zijn we ook actief aan Fort 8. Ook hier helpen we deze dieren een handje om de straat over te steken. De dieren worden actief in hun wandeltocht rond 19 u en dit tot ca 22 u. Bij regenachtig weer kan dit soms wel wat uitlopen. Dus we hebben jullie hulp zeer hard nodig bij de paddenoverzetacties! Voor de actie aan Fort 8 gaan we opnieuw een scherm plaatsen. De voorbije jaren prikten we telkens een dag om dit scherm mee

Groene kikker - Foto: Guy Borremans

te komen plaatsen, maar door het vriesweer moesten we dit geregeld uitstellen. Daarom dat we nu de weersomstandigheden wat gaan afwachten.

Als je interesse hebt om te komen helpen voor

- het plaatsen van het paddenscherm aan Fort 8 op een nader te bepalen datum
- het overzetten van onze padden,

kikkers en salamanders in februari en maart

geef dan een seintje aan Danny Jonckheere 0478/33 24 27 of - jonckheeredesmedt@gmail.com

Meebrengen: een zaklamp, warme kledij, en indien mogelijk een fluorescerend vestje of een fluobandje.

Tijdens de actie zelf kan u ook contact opnemen met de verantwoordelijken Wendy en Mark of Nancy.

Zaterdag 15 februari om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27 – jonckheeredesmedt@gmail.com of Wim Mertens, 03/216 93 62 – wim.a.mertens@skynet.be

Meer info: zie 19 januari

Weekend 15/16 februari

Midmaandelijkse watervogeltellingen in onze afdeling: de Hobokense Polder, Kiels Broek en Fort 8

Meer info: zie 18/19 januari

Donderdag 20 februari om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom!

Zaterdag 1 maart vanaf 7 u

Wat ruisst er... in het struikgewas?

Start Broedvogelinventarisatie in de Hobokense Polder

Info: Wim Mertens, conservator@hobokensepolder.be

Broedende vogels zijn een belangrijke indicator voor de natuurwaarden van een gebied. Daarom wordt er eens om de paar jaar een inventaris opgemaakt van vogelsoorten die in de Hobokense Polder tot broeden komen. Hierdoor kunnen we evoluties vaststellen en dit relateren aan de ontwikkeling van de biotopen in het gebied of aan veranderingen in soortpopulaties op een grotere schaal. Hoe doet de nachtegaal het? En de blauwborst? Heeft ons jarenlang gericht natuurbeheer al wat opgeleverd?

Het maken van deze inventaris is een intens werkje dat vele (vroeg) observaties op vaste plekken en langs vaste routes vergt. In de periode vanaf 1 maart tot eind juni zal in kleine teams wekelijks gewandeld, gekeken en vooral ook geluisterd worden naar een selectie van vogelsoorten zoals o.a. nachtegaal, blauwborst en zwartkop, en worden de gegevens ingevoerd in AVI-map

(een wetenschappelijke databank).

Conservator en bioloog Wim Mertens coördineert het project, ARDEA werkt mee.

Vrijwilligers die een steentje willen bijdragen zijn steeds welkom, maar graag met vaste afspraken zodat een samenwerking kan gepland worden. Er wordt van de deelnemers een redelijke kennis verwacht van de zangvogelgeluiden, omdat dit essentieel is voor de determinatie van vogels, die zich meer laten horen dan zien. Ook vroeg uit de veren kunnen is een basisvaardigheid die noodzakelijk is, want de inventarisaties starten bij zonsopgang, wat soms pijnlijk kan zijn. Niets voor langslapers dus (*). Je krijgt er wel gegarandeerd enkele wonderschone ervaringen voor terug!

Praktisch:

Wekelijks op zaterdag of zondag, vanaf ca. 7 u, tot eind juni.

Kandidaten kunnen best contact

Pijlstaart - Foto: Joris Van Reusel

Blauwborst - Foto: Guy Borremans

opnemen met Wim Mertens voor 1 februari

(*) Langslapers mogen wél al uitkijken naar het uilen-onderzoek, gepland voor de winter 2014-2015

Zondag 2 maart om 14 u

Zwerfvuilopruimactie in en nabij de Hobokense Polder

Door Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil o.l.v. Eef Flo

Meer info: zie 5 januari

Zaterdag 8 maart om 14 u

Vogelwerkgroep ARDEA: Lente-vergadering in Hoboken

Info: Luc Van Schoor, luc.vanschoor@scarlet.be of

Joris Van Reusel, info@jupiter24.be

Naar een korte maar goede gewoonte koppelen we een ARDEA-vergadering aan een wandeling in een nabij gelegen natuurgebied. In de lente nemen we een kijkje op het Fort 8 te Hoboken.

Nadien is iedereen welkom voor een update van de ARDEA-activiteiten tijdens de open seizoensvergadering. Met de voorjaarstrek en het nieuwe broedseizoen voor de deur zal er vast heel wat te vertellen zijn!

Praktisch:

Bezoek Fort 8: afspraak om 14 uur aan de ingang van het Fort te Hoboken.

De ARDEA lente-vergadering gaat door in de namiddag vanaf 16 uur, in Cultuurcentrum MORETUS, Berkenrodelei 34, Hoboken

Aansluitend wordt een soep- en broodjesbuffet voorzien tegen democratische prijzen.

Resultaat na een opruimactie
Foto: Eef Flo

Zaterdag 8 maart om 19.30 u

Slechtvalkenschaping in Zaal Moretus, Hoboken

Info: Joris Van Reusel,

info@jupiter24.be

Vanaf maart mogen we ook weer in volle spanning uitkijken naar de slechtvalken op 't Kiel. Zullen ze dit jaar weer gaan broeden in de werftoren van de Silvertops? Of nemen ze wél hun intrek in de broedkast? Welk strafverhaal bezorgen Sarah en Jules ons dit jaar?

Om alles over de slechtvalken op 't Kiel nog eens op een rijtje te zetten, organiseert Natuurpunt Hobokense Polder i.s.m. ARDEA een thema-avond rond slechtvalken.

Programma:

Er is de unieke wereldpremière van de film "Sarah & Jules, slechtvalken op 't Kiel", een montage van de zeer indrukwekkende opnames van het broeden en de jongen te midden van de werf in het vorig broedseizoen (o.l.v. natuurfotograaf Guy Borremans), doorweven met getuigenissen van mensen die van nabij betrokken waren bij dit verhaal.

Het tweede luik van de avond wordt gevormd door een even unieke voordracht "Slechtvalken in België" door slechtvalk-specialist Gust Deweerdt. Hij is zonder twijfel één van de meest

ervaren roofvogelkenners in Vlaanderen, al meer dan 30 jaar bezig met tal van beschermingsacties en veldwerk, actief medewerker van het FIR (Fonds voor de Instandhouding van Roofvogels) én officiële vogelringer voor het KBIN (Ringwerk België). Gust Deweerdt was ook de ringer van de vier slechtvalkusjes op 't Kiel in 2013 en zal samen met hen ook te zien zijn in de nieuwe reeks van Dieren in Nesten die weldra op het scherm komt.

Samen met zijn FIR-collega Manu Dehauwere beantwoordt hij nadien al onze vragen over slechtvalken, ringonderzoek etc.

Praktisch:

De slechtvalkenavond start om 19.30 u in Cultuurcentrum MORETUS, Berkenrodelei 34, Hoboken en staat open voor een breed publiek. Inkom: 3 euro p.p

Graag op voorhand inschrijven via slechtvalk@hobokensepolder.be

Foto: Guy Borremans

Proosten op ARDEA - Foto: Guy Borremans

Vrijdag 14 maart om 19 u

(H)op papier!

Zin in en van vogeltekenen? Kijken naar de grootmeesters

Coördinatie: Joris Van Reusel, info@jupiter24.be

Natuurpunt Hobokense Polder en Vogelwerkgroep ARDEA organiseren een unieke cursus Vogeltekenen.

Vandaag is de eerste les van de driedelige cursus. **Deze les staat ook open voor iedereen** die de volledige cursus niet kan of wenst te volgen. We staan heel even stil bij de vraag: waarom vogeltekenen? Aan de hand van (voorbeelden en verhalen zien en horen we waarom en hoe anderen vogels tekenen en tot welke resultaten het - op papier - kan leiden. (Een introductie, een bloemlezing, een getuigenis, alles doorspekt met prachtige beelden en filmpjes). We bekijken de 'tools' die nodig zijn en maken praktische afspraken voor de

lessen praktisch.

Praktisch: Sprekers: Gerald Driessens, Mauro Van Reusel, Joris Van Reusel, e.a. Plaats: Polyvalente ruimte van het Pius X – Instituut, Abdijstraat 128, Antwerpen-Kiel om 19 u.

Einde: omstreeks 21 u
Deelnameprijs: 4 euro (Natuurpuntleden) of 6 euro (niet-leden) aan de inkom.

Aanmelding vooraf is gewenst, maar niet noodzakelijk.

Meer info over de volledige cursus en inschrijvingsmodaliteiten: zie verder in Polder.blad

H-OP PAPIER!

INITIATIECURSUS VOGELTEKENEN

Zaterdagochtend 15 maart

**Start lentetrekellingen op de Scheldedijk
Een initiatief van de Vogelwerkgroep ARDEA**

Coördinator: Luc Van Schoor, 0494/33 63 09

luc.vanschoor@scarlet.be

Na de succesrijke reeksen voorjaars-trekellingen van de voorbije jaren plant de Vogelwerkgroep ARDEA o.l.v. Luc Van Schoor ook deze lente vogeltrekellingen langs de Scheldedijk aan de Hobokense Polder. Voorjaars-trekellingen kennen een ander verloop en met deels andere vogelsoorten dan in het najaar. Op mooie dagen kunnen er plots heel wat overtrekkers waargenomen worden op weg naar hun noordelijke broedplaatsen. Daarbij horen niet alleen typische zangvogels als gele kwikstaart en allerlei piepers maar ook regenwulp, purperreiger en aardig wat roofvogels als boomvalk, kiekendieven, wouwen, tot zelfs

visarend. Stof genoeg dus voor een boeiende kennismaking met de voorjaars-trek in eigen omgeving!

Praktisch:

Zoals gewoonlijk situeert de trekpost zich op de Scheldedijk langs de Hobokense Polder, verlengde van Petroleumkaai (parking)
De tellingen beginnen op zaterdag 15 maart. In principe wordt er geteld tussen 7 u en 12 u, maar uitzonderingen kunnen de regel bevestigen. ARDEA doet een oproep aan alle vogelliefhebbers, van leek tot kenners, om met ieders inbreng van deze lentetrekellingen een succes te maken! Geef een seintje aan Luc als je wil deelnemen.

Watervogeltellingen aan Waterlink
(Kiels Broek)

Foto: Joris Van Reusel

Zondag 16 maart om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27 – jonckheeredesmedt@gmail.com of Wim Mertens, 03/216 93 62 – wim.a.mertens@skynet.be

Meer info: zie 19 januari

Weekend 15/16 maart

**Midmaandelijkse Waterwildtellingen in onze afdeling:
de Hobokense Polder, Kiels Broek en Fort 8**

Meer info: zie 18/19 januari

Donderdag 20 maart om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom!

Zondag 30 maart om 8.30 u

Vogelexcursie naar de Kalkense en Meersen

Gids en inschrijven: Marnix Lefranc, marnix.lefranc@telenet.be
0499/23 01 91

Al van oudsher vormen de Kalkense Meersen een uitgestrekt en rijk natuurgebied langsheen de Schelde, op een boogscheut van Gent. Met duizend hectare aaneengesloten laaggelegen weiland, doorploegd met sloten en poelen in een oude meander van de Schelde vormen de Kalkense Meersen een bijzondere broed- en overwinteringsplaats voor vele weidevogels, wat het gebied overigens de status van Europees vogelrichtlijngebied opleverde. Naar aanleiding van het Sigmaphan werd een beperkt deel ingericht als overstromingsgebied. Door het water meer armslag te geven is de regio van Gent tot Dendermonde beter beschermd wanneer een stormvloed het water doet stijgen.

In de Bergenmeersen (een deelgebied van de Kalkense Meersen) zijn de werken sinds april 2013 voltooid. Het gebied wordt nu met de getijden dagelijks overstroomd. We gaan er kijken hoe de natuur er zich aan het ontwikkelen is. Ook andere gebie-

den zoals de Paardenweide, een nat grasland dat bij hoge waterstand onder water komt te staan, worden bezocht.

We zullen er heel wat vogels (o.a. grutto's) kunnen observeren die al terug zijn uit hun overwinteringsgebied of die nog op doortrek zijn. Het wordt een goed gevulde dag en een niet te missen activiteit!

Praktisch:

Afspraak om 8.30 u op de parking onder de viaduct aan 't Spant, Boomsesteenweg 335 in Wilrijk. Kosten delend vervoer aan 7 eurocent/km. Om te garanderen dat iedereen kan meerijsen, is **inschrijving op voorhand verplicht**. Einduur om 18 u aan 't Spant.

Deelnemen voor een halve dag (voor- of namiddag) is ook mogelijk na overleg met de gids. Uiteraard moet je dan zelf voor vervoer zorgen. Meebrengen: picknick, kijker, telescoop, vogelgids, warme en regenbestendige kledij, stevig schoeisel of laarzen bij regenweer.

Grutto - Foto: Joris Van Reusel

Vogels op bezoek tijdens Het Grote Vogelweekend

De koude winterdagen zijn weer daar. Tijd om de vogels in onze tuin te helpen met zelfgemaakte vetbollen, lekkere nootjes of een geschildre appel. Zo ben je verzekerd van heel wat vogelgeketter tijdens Het Grote Vogelweekend op 1 en 2 februari. Tel de mezen, mussen en lijsters in je tuin en geef je resultaten online door.

Een leuke tip naar de scholen, waar we mee samenwerken !!!!

Op 30 en 31 januari kunnen jullie de schoolpleinvogels doorgeven via de telling voor scholen.

Zo'n 14.000 deelnemers telden in 2013 meer dan 518.800 vogels in hun tuin. Een absoluut record! Me-

rels en kool- en pimpelmezen blijven de klassieke bezoekers van onze tuinen. Toch prijkte de vink bovenaan de top 10 tijdens de telling van 2013. Door de strenge winter kwamen zij talrijker dan voorheen naar onze voederplaatsen.

Met deze massale tuinvogeltelling schets je samen met duizenden andere tellers een beeld van de vogelrijkdom in onze tuinen en hoe we de vogels het beste helpen tijdens de koude winterdagen.

Surf nu naar www.vogelweekend.be en ontdek hoe je je tuin kan voorbereiden op Het Grote Vogelweekend. Succes!

Doe je mee op 1 & 2 februari?

Algemene vergadering en Gezellig samenzijn Natuurpunt Hobokense Polder vzw

Op **zaterdag 1 februari 2014** gaat de jaarlijkse algemene vergadering van onze vzw door. We maken er een feestelijke gebeurtenis van met een superheerlijk **kaasbuffet**. Tussendoor houden we de **jaarlijkse vergadering** van onze vzw. Ook dat houden we ludiek dank zij moderne multimedia.

Al onze leden zijn op deze vergadering uitgenodigd. Ieder Natuurpuntlid van onze afdeling is immers statutair toegetreden lid van onze vzw. Onze vereniging heeft echter ook **stemgerechtigde leden** nodig. De drempel om stemgerechtigd lid te worden ligt echt niet hoog. Stuur een briefje of mailtje aan onze voorzitter met je kandidatuur. Enige voorwaarde om aanvaard te worden is dat je lid bent van onze afdeling.

Agenda

- Aanvaarding van nieuwe stemgerechtigde leden, eventueel ontslagen van stemgerechtigde leden.

- Jaaroverzicht 2013 aan de hand van een uitgebreide diashow.
- Financieel verslag 2013 en begroting 2014.
- Jaarvoorblick 2014: wat bieden we ?
- Verkiezing nieuwe bestuursleden. Voel je je geroepen onze bestuursploeg te versterken, aarzel dan niet je naam op te geven aan voorzitter Danny Jonckheere of penningmeester Luk Smets (zie achteraan).
- Rondvraag.

Voor praktische schikkingen voor het kaasbuffet: zie kalender 1 februari

Foto's: Walter Vandeweyer

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Fietsenwinkel Hobobikes BVBA, Kapelstraat 137, 2660 Hoboken Tel. 03/827 58 47
DVV Kantoor "Alert", Kioskplaats 62, 2660 Hoboken Tel. 03/827 31 50
Verzekeringkantoor Marc Van Ruymbeke, Frans Smekensstraat 7, 2660 Hoboken Tel. 03/827 29 48
Beenhouwerij Van der Keere, Kapelstraat 39, 2660 Hoboken Tel. 03/827 53 01
Centrale verwarming en sanitair Lamberechts bvba, Jan Van de Wervelaan 39, 2660 Hoboken, Tel. 03/830 29 75
Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelstraat 50/52 2660 Hoboken, Tel. 03/830 44 90
Uurwerken, juwelen en optiek, Annik De Mey, Kioskplaats 81 / 83, 2660 Hoboken Tel. 03/830 21 12
BVBA Javebo, J. Stormstraat 29, 2660 Hoboken Tel. 03/827 46 05
Firma Procap, Plastieken dopjes, Schroeiilaan 15, 2660 Hoboken Tel. 03/830 40 00
Aan tafel BVBA, Fried Denayer, Pierre Van den Eedenstraat 47, 2660 Hoboken Tel. 03/828 53 28
Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32, 2660 Hoboken Tel. 03/828 49 96
Belfius Bank, Kioskplaats 62, 2660 Hoboken Tel. 03/827 51 53

Vogelwerkgroep ARDEA en Natuurpunt Hobokense Polder stellen voor

(H)OP PAPIER! Initiatiecursus VOGELTEKENEN voor iedereen van 8 tot 88 jaar

Met deze nieuwe en unieke cursus voor vogelliefhebbers van 8 tot 88 jaar combineren we twee leuke dingen: de studie van vogels en het tekenen. Het vogeltekenen heeft een eeuwenlange traditie waaruit o.a. onze bekende vogelgidsen zijn ontstaan. Lang voor de ontwikkeling van de fotografie was de tekening immers het enige middel om de veldkenmerken van vogels visueel vast te leggen en te analyseren.

Vogels tekenen is een vorm van vogelstudie: door zorgvuldig te kijken zie je meer dan bij een snelle blik. En is het ook erg leuk om een waarneming in het veld snel te kunnen vastleggen in een schets – zeker als de batterij van je camera leeg is. Maar tekenen op zich is ook een erg fijne bezigheid, die met een beetje oefenen prachtige, persoonlijke prenten oplevert waarin je verbeelding de vrije loop kan laten, waarin je een verhaal kan vatten. En natuurlijk zijn kinderen maar al te blij als ze mogen tekenen: met wat papier en potloden zijn ze uren zoet. Hebben grote men-

sen nog tijd en durf om te tekenen?

Vooral durf heb je nodig, en de bereidheid om je angst voor het witte blad te laten vallen. In deze korte initiatiecursus wordt niet verwacht dat je goed kan tekenen maar wél goed kan kijken. Je leert vervolgens om wat je ziet met enkele eenvoudige technieken op papier te zetten tot eenvoudige maar leerzame tekeningen. Voorkennis is niet vereist, wel een paar kijkers en een hand die een potlood kan vasthouden.

De cursus wordt geleid door ARDEA-medewerker Joris Van Reusel die zich laat bijstaan door enkele ervaren en jonge vogeltekenaars zoals Gerald Driessens (Natuurpunt Studie, Natuurpunt.oriolus), Axel Goossens (van Ketnet Sjieke Dinges) en zijn dodoproductions-collega Joris De Raedt (zie Roots) en jonge wolven Joachim Pintens (15) en Mauro Van Reusel (10).

De cursus richt zich op alle leeftijden. Ouders mét kinderen, jongeren met hun oudjes, ervaren en beginnende

ornithologen, leerlingen/studenten én zelfs echte meester-kunstenaars zijn welkom en zullen er iets van kunnen opsteken!

Les 1: Zin in en van vogeltekenen? Kijken naar de grootmeesters.

Vrijdag 14 maart: 19 u - 21 u

Tijdens de eerste les staan we heel even stil bij de vraag: waarom vogeltekenen? Aan de hand van (voor-)beelden en verhalen zien en horen we waarom en hoe anderen vogels tekenen en tot welke resultaten het – op papier- kan leiden. (Een introductie, een bloemlezing, een getuigenis, alles doorspekt met prachtige beelden en filmpjes). We bekijken de 'tools' die nodig zijn en maken praktische afspraken voor de lessen praktijk.

Sprekers: Gerald Driessens, Mauro Van Reusel, Joris Van Reusel e.a.
Plaats: Polyvalente ruimte van het Pius X – Instituut, Abdijstraat 128, Antwerpen-Kiel.

Les 2: Zelf aan de slag in het atelier – praktijk 1

Zondag 23 maart: 14 u - 18 u

Eindelijk aan het werk! In een echt tekenatelier ontdekken we enkele methodes en technieken om vogels te tekenen. Basisvormen, verhoudingen, details, kleuren, schikking... harde en zachte potloden, houtskool, aquarel... we testen het allemaal - op papier. We schetsen naar 'levens-echt model' met opgezette vogels (uit het museum). En we oefenen, en oefenen en oefenen!

Plaats: tekenatelier van het Pius X – Instituut, Abdijstraat 128, Antwerpen-Kiel.

Les 3: Zelf aan de slag: in het veld! – praktijk 2 Zaterdag 29 ma: 13 u - 18 u

Met de verrekijker, de telescoop en een veldkrukje trekken we de natuur in om nu echte veldschetsen van vogels te maken. Welk tekengerief is hiervoor het best geschikt? Hoe krijgen we die bewegende dieren toch op papier? Krijgen we een groepje vogels getekend? En hun gedrag? Wat noteren we erbij? Hebben we écht goed gekeken? En wat leren we er uit?...

Als afsluiter tonen we ons werk aan een klein, maar deskundig team juryleden.

Plaats: wordt meegedeeld aan de cursisten, want afhankelijk van de beschikbare levende vogels op dat moment in de buurt (Hobokense Polder, Kielse Vest, ...).

Inschrijven:

- Inschrijven is verplicht, door **storting van 18 euro** (Natuurpuntleden) of 24 euro (niet-leden) op rekening van Natuurpunt Hobokense Polder vzw m.v.v. 'Cursus Vogeltekenen' ten laatste op 1

maart 2014. **Jongeren tot 15 jaar** genieten halve-prijs-korting en betalen **slechts 9 euro** (leden) of 12 euro (niet-leden). Vermeld dit wel duidelijk.

- In de inschrijving is inbegrepen: de cursus, gebruik van de lokalen en het lesmateriaal, een drankje en een koek per les, basis papier en tekengerief.
- De inschrijvingen zijn beperkt tot max. 25 personen, dus aarzel niet als je interesse hebt.
- Het bijwonen van énkél les 1 (met de voordrachten) is ook mogelijk, mits betaling van 4 euro (leden) of 6 euro (niet-leden) aan de inkom. Aanmelding vooraf is gewenst maar niet noodzakelijk.

Geniet elders in dit nummer van Polder.blad alvast van de woudaap

KLAPTEKSTER

(cover), het woudaapje (studie in potlood) = de vogeltekeningen van Gerald Driessens, lees ook het artikel Vogels & Tekenen van Joris Van Reusel en zoek Mauro's schetsjes...

Woudaap - *Ixobrychus minutus* Tekening voorkaft door Gerald Driessens

De woudaap is de kleinste reigerachtige die in onze streken voorkomt, amper zo groot als een duif. De vogel zou zijn naam te danken hebben aan zijn handige klim- en, klautertechniek waarmee hij zeer behendig en geruisloos op takken en rietstengels in moerasbiotopen kan bewegen. Zo kan hij van dicht boven het wateroppervlak kleine visjes vangen, vooral in de schemering. Een woudaap(je) is erg gevoelig aan het delicate juiste evenwicht in zijn leefgebied wat moet bestaan uit zoet visrijk water met veel riet en wilgenstruiken en vooral rust. Daarom is ie erg zeldzaam en dus krijgen we hem maar hoogst zelden te zien. Jammer, want het is gewoon een ongelooflijk mooi beestje.

Tot het midden van de jaren tachtig kwam de woudaap af en toe tot broeden in de Hobokense Polder. Dat was zowel een ornithologisch geheim (uit angst voor verstoring) als een

sterk argument voor het behoud van de Hobokense Polder als een zeldzaam moerasbiotoop. Zelf heb ik de vogel in die tijd één keer gezien. Om vijf uur 's ochtends, na een uur geduldig wachten op de oude spoorlijn, verscheen één mannetje op enkele meter voor ons in een rietstengel nabij de 'archerie'. Helaas verdween deze soort kort nadien helemaal uit de Polder, en ook in nagenoeg heel Vlaanderen.

Maar gelukkig zijn er de laatste jaren weer tekenen dat het beter gaat met de woudaap, en dat is dan vooral te danken aan nieuwe biotopen die dankzij natuurinrichtingsprojecten zijn ontstaan. Het Vinne in Zoutleeuw is zo'n mooi voorbeeld. En misschien mogen we de woudaap in de toekomst ook weer in de Hobokense Polder verwachten. Door aangepast natuurbeheer in het centrale moerasland en het uitzetten van geschikte inheemse vissen () ontstaat zo stil*

aan weer dat delicaat biotoop waar deze prachtige vogel zo op gesteld is. Het zou wat zijn. Een woudaap is immers écht een soort van parel aan de kroon van de natuur. Maar ook al doen we nog zo ons best om die natuur optimaal te beschermen en te beheren, het woudaapje beslist wel zélf of ie er verschijnt...

Verder in dit nummer vindt u nog een heel mooie studieschets van de woudaap, ook van de hand van Gerald Driessens. Deze prachtige tekeningen illustreren die aperingelienigheid en behendigheid, en maken u meteen warm voor de nieuwe cursus 'Hop Papier!' waarmee we het tekenen van vogels weer wat meer aandacht willen schenken.

Joris Van Reusel

(*) Dat gebeurde nog maar net, op 7 december 2013.

Natuurpunt Aartselaar nodigt uit! Cursus Natuur voor groentjes

Dit voorjaar organiseert Natuurpunt Aartselaar in samenwerking met de Heemkundige Kring Aartselaar een interactieve en wervelende instap-cursus voor natuurliefhebbers.

In 5 unieke “lessen” en evenveel excursies laten de lesgevers al hun enthousiasme op je los. Je wordt ondergedompeld in de wondere wereld van onze wilde dieren en planten en gaat op reis langs de Natuur(punt) gebieden in eigen streek en verder.

Inschrijven door betaling van het cursusgeld op rekening BE88 9799 7675 4841 van Natuurpunt Aartselaar met vermelding “Natuur voor groentjes”: **30 euro voor Natuurpuntleden en 40 euro voor niet-leden.**

Beslis je tijdens de cursus lid te worden, dan krijg je 10 euro korting op je lidmaatschap: we mikken immers op mensen die zich voor onze vereniging willen engageren !

van de landschappen in historisch perspectief.

4. Natuur, daar wordt aan gewerkt

Woensdag **26 maart**: *Luk Smets*. Het natuurbeheer in al zijn aspecten komt hier aan bod. De 6 “vuile” V’s (vermesting, verzuring, verdroging,..) Zaterdag **29 maart**: excursie. *Luk Smets & Danny Jonckheere*. Educatieve beheeractiviteit in de Hobokense Polder

5. Een blik op de wereld

Woensdag **2 april**: *Joeri Cortens* van Natuurpunt Educatie. Hier gaat o.m. over onze ecologische voetafdruk. Zaterdag **5 april**: excursie. *Ria Thys*. Fietstocht langs 2 biobedrijven, met o.a. een bezoek aan de Plukboerderij in Schelle. Hier beëindigen we de cursus met een **hapje en een drankje**, u graag aangeboden door Natuurpunt Aartselaar.

Thema’s:

1. Natuur op mensenmaat

Woensdag **26 februari**: *Joeri Cortens*, lesgever van Natuurpunt Educatie. Dit deel heeft tot doel de natuurbeleving centraal te stellen en elkaar beter te leren kennen. Zaterdag **1 maart** excursie: *Johan Herremans*.

Vroege paddenraap op

Groenenhoek en natuurwandeling in Cleydaelhof met een “verrassingsopkikkertje” in Aartselaar

2. Huis-, tuin- en keukenna-tuur

Woensdag **12 maart**: *Ronny Verelst*. Natuur in de nabije omgeving (de wilde tuin, composteren,..) Zaterdag **15 maart**: excursie. *Ronny Verelst en Nestor Janssens*. Bezoek aan ecologische tuin i.s.m. Velt

3. Achter de schermen van de natuur

Woensdag **19 maart**: *Johan Herremans*. Hier gaat het over de samenhang, de soorten biotopen, plantengemeenschappen, op een eenvoudige wijze gebracht! Zaterdag **22 maart**: excursie. *Gert Verschueren*. (Fiets)tocht langs natuurgebieden in de Rupelstreek – met aandacht voor de evolutie

Cleydaelhof Aartselaar - Foto: Jef Raets

Met actuele thema’s als klimaat, biodiversiteit en duurzaamheid nemen we zelfs even een kijkje over de grenzen, maar niet zonder praktische tips voor huis en tuin.

Om deel te nemen is geen voorkennis vereist. Laat deze boeiende kennismaking niet aan je neus voorbij gaan en nodig geïnteresseerde burens, vrienden en familie mee uit.

De “**5 lessen**” gaan door op woensdagen: Afspraak om 19.30 u in het lokaal van de Heemkundige Kring, Carillolei 3 te Aartselaar. Einde rond 22.30 u

De “**5 doe-activiteiten**” vinden plaats op zaterdagen van 10 tot 13 uur. In samenspraak met de cursisten kunnen de uren wat verschoven worden. De afspraakplaats wordt tijdens de vorige les meegedeeld.

Contactpersoon: Johan Herremans, 03/ 887 27 98 - herremans.johan@skynet.be

Alles klaar voor het natuurbeheer in de Hobokense Polder - Foto: Luk Smets

Wandelweekend in Kalterherberg (Duitsland) Vrijdag 2 mei – zondag 4 mei 2014

Kalterherberg, deelgemeente van Monschau, ligt op 565 m hoogte juist over de Belgisch-Duitse grens, niet ver van de Belgische Hoge Venen en midden in prachtig Duits natuurgebied.

Het wordt dus een grensoverschrijdend weekend met onderstaand programma.

Vrijdag worden de deelnemers verwacht tegen 12.30 u aan een parking op de N67 tussen Eupen en Monschau. De deelnemers zullen tijdig de nodige details over de vertrekplaats ontvangen.

Vanaf de parking maken we een wandeling door de altijd mooie Hoge Venen.

Terug aan de auto's vertrekken we naar ons hotel.

We verblijven van vrijdagavond tot zondagmiddag in volpension in

Hotel Hirsch
Monschauerstraße 7
52156 Monschau-Kalterherberg

in één- of tweepersoonskamers met WC en douche, maar het aantal éénpersoonskamers is wel beperkt tot vijf.

Zaterdagochtend, tijdens het ontbijt, maken we ook zelf ons lunchpakket voor 's middags klaar.

Dan stappen we naar het station van Leykaul, sinds 1920 Belgisch grondgebied en thans vertrekpunt voor een railbike-rit. Per twee of vier stappen we op speciale fietsen en trappen ons over het zeven kilometer lange spoortraject naar Sourbrodt. Na onze picknick rijden we terug naar het vertrekpunt voor een wandeling door een prachtig en afwisselend gebied. Zaterdagavond staat er voor de liefhebbers eventueel nog een bezoek aan Monschau op het programma.

Zondagmorgen, na ontbijt en ontruimen van de kamers, rijden we een klein stukje met de auto voor een

wandeling in een werkelijk prachtig Duits natuurgebied.

Na het lunchbuffet is het tijd om huiswaarts te keren.

Vertrek op vrijdag is vrij. Reken op een twee uur om de ca. 175 km naar de vertrekplaats te overbruggen. Mits vraag en aanbod meegedeeld wordt aan de organisatoren, bemiddelen ze graag over afspraken rond milieubewust carpoolen. Zoals gangbaar, stellen we 0,07 euro per km voor als vergoeding voor de chauffeur.

Voor 150 euro per persoon op een tweepersoonskamer en 168 euro op een eenpersoonskamer kan je samen met ons van dit alles genieten.

Inschrijven kan door overschrijven van 70 euro per persoon op rekening BE 88 9799 7675 4841 van Natuurpunt Aartselaar met vermelding "Kalterherberg + naam van de deelnemer(s)".
Het tijdstip van betaling is bepalend voor het toewijzen van de 25 beschikbare plaatsen als ook van de

maximaal vijf eenpersoonskamers.

De organisatie berust bij

Jan Eulaers – jan.eulaers@skynet.be – 0495 52 77 31

Johan Herreman - herreman.johan@skynet.be – 03 887 27 98

Hotel Hirsch

Werken in de Polder met de Goudklompjes en anderen

Tekst: Roger Desmedt en Franz Van Leekwijck - Foto's: André Van Langenhove

Vaste ploeg GKI's: Gilbert VdV, André VL, André D, Adri J, Franz VL, Michel C, Chris V, Peter VE, Jos DG, Gilbert P, Andreas R, Freddy V en Roger D.

GelegenheidsGKI's: Johan R en John K. en Willy

Derden: Patrick Verdict (project Mix en Match), Johnny Verelst, Jersy Vanbeselaere (SA) en Bastiaan Aerts.

Jongeren: Iori, Yaro, enz ...

De verslagen van september werden door Franz Van Leekwijck gemaakt, daar Roger Desmedt een tijdje niet beschikbaar was wegens ongeval einde augustus.

Woensdag 4 september

Zeer goed weer, zelfs een beetje te warm. 3 GKI's gingen de container afschuren en de afgeschuurde delen in de primer zetten. 6 GKI's + 3 extra's gingen aan de Metaalstraat nog meer boskiezel uitrijden.

Ook de wandelweg werd met de maaibalk aangepakt en opgeruimd. Tegen 13 u stond iedereen terug aan de container, daar nog een pintje, nog wat afspreken voor volgende week (SIBLO en SIBLO veld) **Tot: 12**

Woensdag 11 september

Geen al te best weer, ferme regenbui gehad, goed voor de plantjes.

10 GKI's + 3 extra's + de Passage en juf Leentje en mr. Aaron met 12 kinderen (SIBLO De Wegwijzer.)

- 2 GKI's schuren en schilderen de containers.
- 2 GKI's gingen naar het Kijkpunt

om de kijkgaten vrij te maken en alles op te ruimen.

- De andere GKI's + de Passage en SIBLO begonnen aan het SIBLO – veld. Maaien met maaibalk en bosmaaier en de rest met al de schoolkinderen duizendknoop opruimen.

Er is ook een nieuwe plaat gemaakt door SIBLO voor hun veldje. **Tot: 29**

Woensdag 18 september

Onder miezerige weersomstandigheden gewerkt aan het "Polderke van Thys".

11 GKI's lieten zich niet afschrikken door de regen en vertrokken van de container naar het werkveld, vergezeld van onze extra werkers. Daar aangekomen was het even schrikken, het hele veld lag plat. Patrick Weyn was iets te enthousiast bezig geweest maandag. Toen de kids van Hofke van Thys, vergezeld van meester Piet aankwamen werd er in koor geroepen " ... waar is de duizendknoop ... "!

De kids en enkele Goudklompjes begonnen het maaisel te ruimen. De overige GKI's die door de drukte en het al gedane werk werkloos waren, begonnen aan de overzijde van het Polderke met uitbreidingswerken. Tijdens de pauze werd meester Piet, die in april 2014 op rust gaat, bedankt door de Goudklompjes voor zijn inzet en als "trekker en organisator" voor de contacten tussen de Polder en de school. Hij was tevreden met zijn "fleske" en wenskaart. Ook onze "pikkelpoot" Roger kwam

even langs en zag dat alles (ook zonder hem) OK was. Na de pauze werd er verder opgeruimd en toen was het tijd voor de school, de Passage, Jos,

Patrick, Johnny en Johan om te vertrekken.

Na de lunch werd er op de driesprong nog wat gemaaid en opgeruimd en toen was het voor hen ook tijd om op te krassen.

Ondanks mindere weersomstandigheden is er toch weer heel wat werk verzet **Tot: 39**

Woensdag 25 september

Met goed weer trokken we naar het Hoogveld om daar de Jdk te bestrijden.

8 GKI's + de extra werkers en ook Patrick Weyn (man met de zeis) waren aanwezig. Chris bleef even achter om onze containers van enkele stukken primer te voorzien. Er werd ook nog boskiezel gestort. SIBLO (juf Karen + 11 kids), die vandaag de Puzzelschool vervingen, kwamen ons helpen. Eddy met de maaibalk en Patrick met de zeis hadden al heel wat werk verricht, zodat de kids direct aan de slag konden. Tegen de middag was het veldje net een golfterrein. Na de lunch werd "den depot" onder handen genomen. Alles stapelen, zodat de Groendienst het maar op te pakken heeft. Eén van onze laatste GKI's, Eddy Van Grimberge, gaat ons terug moeten verlaten, wegens terug werk gevonden. Het ga je goed Eddy! **Tot: 24**

Woensdag 2 oktober

Vandaag mijn eerste werkdag terug in de Polder na een maand gips (linkerenkel), dixit Roger.

Een schitterende, zonnige dag. De Goudklompjes waren er vroeg bij. Om 9.10 u vertrokken de eersten al naar het Salamanderveld.

Aan de werkplek stonden de kids van de Polderstadschool (Meester Joeri en 21 kids) al te trappelen van ongeduld. Dus weer eens een grote groep: 11 GKI's, 2 extra's waren van de partij.

Het maaisel dat Patrick zaterdag met de zeis had platgelegd, was in een oogwenk verdwenen. Dus onze maaiers moesten zich reppen om de kids en GKI's van maaisel te voorzien.

SIBLO - De Wegwijzer

De Polderstadschool-platen (Salamanderpad en – veld) werden geplaatst, zodat zij nu ook “hun” werkplekken van hun naam hebben kunnen voorzien.

Er werden ook enkele ladingen boskiezels afgezet, zodat de doorgangen (greppels) en slechte stukken in het pad nu ook verstevigd zijn.

De kids van de Polderstadschool hadden tijdens de pauze heel wat pret in het “openluchtklasje” en ... vonden ook een nieuwe alternatieve bezigheid uit: een loopwedstrijd rond de “vierkante put”.

Na de pauze werd het pad en veld verder afgewerkt. Nog wat boskiezels gestort en verder afgewerkt. De GKI's ruimden nog wat verder op en toen was het tijd om te lunchen.

Na nog wat opruimwerk was het ook voor ons tijd om te vertrekken. **Tot 35**

Woensdag 9 oktober

Vandaag werkten we aan het Kompas (Procap)-veld.

13 Goudklompjes + onze extra's vertrokken in gespreide slagorde naar de werkplek.

- 4 GKI's gingen met de tractor een klappoort plaatsen aan de Schelgedijk.
- De anderen trokken naar het Kompas – veld.

De Kompasschool kwam flink aangestapt: 22 kids onder leiding van juf Jill en juf Lisette.

Het maaisel dat onze Patrick Weyn maandag al plat legde met zijn ondertussen gekende “zeis”, werd snel weggewerkt en nadien moest er flink verder gemaaid worden, om de kids

van maaisel te voorzien. Na het Kompasveld werd ook het veld aan de spoorweg aangepakt en nadien ook de begroeiing naast het ingangpad weggevoerd.

De ingang van de Polder (poort Procap)

werd verstevigd met boskiezels, zodat dit gedeelte bij de volgende regenbui niet meer onder water komt te staan. De hoek aan de straatkant werd van duizendknoop ontdaan en een stukje van de spoorweg werd bedekt met aarde (volgende keer vlekkeloos maaien), er moet nog een stuk gedaan worden.

Na de pauze nog even opruimen en toen was het voor de kids van “Het Kompas” tijd voor ontspanning. Zij maakten een wandeling naar de kijkhut en nadien terug naar hun school! De Goudklompjes ruimden nog wat verder op en toen was het tijd voor de lunch onder een heerlijk lentezonnetje! Nadien alles opruimen en inladen. **Tot: 39**

Woensdag 16 oktober

Vandaag mistig en vochtig in de Hobokense Polder. Maar niet getreurd, we gingen vandaag het Zeggeveld aanpakken.

4 GKI's gingen eerst verder verbrande hooibalen transporteren van de Achérie naar Procap. De 8 anderen gingen naar het Zeggeveld, om daar te maaien en te rakelen.

Rond 9.30 u kwamen de 2 juffen (Lisette en Fermke) en de 24 kids van Het Kompas vanuit de mist aangestapt.

Na de algemene uitleg over de Polder en het gebruik van het materiaal vlogen de jongeren er enthousiast in. Al snel was alles op hopen gelegd, zodat de maaiers van dienst zich moesten reppen. Toen was het wachten geblazen op Chris met de tractor om alles af te voeren naar de

ingang aan het rolstoelpad. Ondertussen werd de omgeving van het Zeggeveld verder gemaaid, zodat ook hier heel wat maaisel te rapen viel. Na de pauze vlogen we er met de hele groep terug in en was het veld opgeruimd.

Het was tijd voor de kids en de juffen om te vertrekken. De achtergebleven “oudjes” ruimden verder op en genoten van hun lunch en koeken onder een karig herfstzonnetje. Nadien nog wat duizendknoop in de omgeving wegwerken en dan al het materiaal inladen en wegbrengen. **Tot: 40**

Woensdag 23 oktober

Vandaag onder een heerlijk herfstzonnetje gewerkt aan het veldje 301 (naast picknickweide)

10 GKI's, onze twee extra's en onze schooljongere Yaro trokken naar het veldje en begonnen de maaiwerken. De kids van SIBLO (10) onder leiding van juf Kelly en meester Aaron kwamen stipt op tijd aangestapt. Na een inleiding over de Hobokense Polder door mij, werd uitgelegd hoe het materiaal te gebruiken. De kids vlogen er enthousiast in. Hoopjes maken en afvoeren naar de stortplaats. Eerst manueel en later onder leiding van meester Aaron met de platte kar. Al snel moesten we met de maai-balk en de bosmaaier het veldje uitbreiden om onze kids van maaisel te voorzien. Struweel en dode en scheve bomen werden weggezaagd, zodat ook daar ook heel wat opruimwerk was.

Een verdiende pauze volgde en dan ... weer aan het werk. De kids moesten vertrekken om hun bus te halen. De overgebleven Goudklompjes en extra's werkten nog even verder en dan werd er geluncht onder een heerlijke herfstzon. Nog wat struweel opruimen en toen werd het tijd om alles in te pakken en te versassen naar de containers. **Tot: 25**

Woensdag 30 oktober

Vandaag gingen we de Violiergracht, rechterzijde vanaf Metaalstraat, ruimen en opkuisen. Ook de omgevalen bomen na de herfststorm werden geruimd.

Onder een aarzelend herfstzonnetje (later voluit) vertrokken 12 GKI's + onze extra's en onze vakantiejongere

lori naar de Metaalstraat. Eerste halte was een omgevallen boom over de oude spoorweg. Deze werd vakkundig verkleind en weg gestapeld. Aan de Metaalstraat werd het materiaal afgeladen en daar begonnen we de rechterzijde van de gracht te ruimen.

4 Gkl's gingen met de tractor een inspectieronde doen. 7 à 8 bomen werden verzaagd en geruimd. De andere Gkl's en extra's voerden maaisel af en kapt en zaagden wilgenstruweel weg langs de gracht. Tijdens de lunch was onze ploeg terug compleet. Nadien werd met onze "zagemannen" het overtollige struweel en de iets te dikke takken aangepakt en weg gestapeld.

Tegen 13.30 u waren we er zo goed als door en konden we beginnen te laden. **Tot: 15**

Woensdag 6 november

Vandaag werkten we aan het Broekskot Noord. Rietveld maaien en wilgenstruweel kappen.

11 Gkl's waren al vroeg paraat + onze twee extra's. Ook de kids van SIBLO (juf Leentje en Dorien en 11 kids) vertrokken naar het Broekskot. Op de werkplek hadden de Gkl's al heel wat werk verzet. De kids konden direct beginnen te rakelen en maaisel af te voeren.

Het wilgenstruweel werd door André VL en Michel afgezaagd en weg getast door de Gkl's.

Na de pauze werd er verder geruimd en dan was het tijd voor de kids van SIBLO om te vertrekken!

De Gkl's werkten alleen nog wat verder tot het tijd was om te lunchen. Nog wat verder opruimen en dan alles inladen en naar huis. **Tot: 29**

Woensdag 13 november

Vandaag werkten we aan de oude spoorweg. Maaien en opruimen vanaf de Metaalstraat naar de Achérie (beestenstal) toe.

9 Gkl's waren al vroeg paraat, ook de Siblo – kids (11) onder leiding van juf Kelly en Dorien, kwamen ons versterken.

Aan de spoorweg werd er flink gemaaid, zodat de Gkl's en de kids er direct konden invliegen, om al dit maaisel weg te werken. De tractor voerde 4 ladingen weg voor en na de

pauze en toen was het voor de kids van SIBLO genoeg geweest.

Zij gingen terug naar hun schooltje en konden onderweg ook nog wat herfstmateriaal zoeken om in de klas werkstukjes te maken!

De Gkl's werkten nog even door om een volgende lading te laden en dan konden ook zij gaan lunchen! Na de lunch nog wat struweel en maaisel wegtasten. **Tot: 22**

Woensdag 20 november

Twee nieuwe werkrachten kwamen ons vervoegen: **Luc Dielen en Francina Verbist**

Vandaag onder een mooi herfstzonnetje gewerkt aan de oude spoorweg (van Achérie tot volkstuintjes)

12 Gkl's, onze extra's en de twee nieuwelingen vertrokken naar de spoorweg.

Daar begonnen we met de bosmaaier, de maaibalk en met de kettingzagen alles voor te bereiden.

Toen ook SIBLO, groep van juf Karen versterkt met stagiaire Riëlle en hun 9 kids aankwamen, konden we op volledige sterkte beginnen met rakelen, stapelen in de tractor en ... afvoeren naar Procap.

De maaibalk ging kopje onder in de beek en was verder onbruikbaar (later herstellen). Dan maar verder met de bosmaaiers en de combiné.

Na een welgekomen pauze werd er verder gemaaid en geruimd. De tractor kon drie volle ladingen + één platte kar afvoeren naar Procap.

Toen moesten de kids van SIBLO terug naar hun school.

De anderen ruimden verder tot ongeveer 12.30 u. Na de lunch alle materiaal opruimen en de tractor klaarmaken om zijn eigen kar + maaibalk en kar naar de Procap te trekken. **Tot: 27**

Woensdag 27 november

Vandaag stond het rode wandelpad (tussen Rallegat en Broekskot) op de planning.

Door de plagwerken was deze weg volledig stuk gereden. Wij gingen vandaag de zijanten vrijmaken, zodat Geerts volgende week deze weg kan herstellen met puin en nadien een afwerklaag.

Ook het probleem met de waterdoorgang wat verderop werd bekeken.

10 Gkl's + Luc Dielen en Dirk Van Dorpe + onze extra's (Jersey terug).

Op de werkplek kwamen ook de Passage mensen aan.

Na de inspectie en de werkverdeling vlogen we er in:

- Met de tractor boordstenen ophalen om later een waterdoorgang te maken (met pijp)
- De andere aanwezigen ruimden de zijanten van de weg en werkten het struweel weg.

Later werden twee ladingen hout afgevoerd naar "den depot".

De Passage – mensen en enkele van ons vertrokken tegen 12 u.

De andere Gkl's voerden verder hout af en ruimden verder op. De weg van Geerts ligt er netjes bij! **Tot: 16**

Wat gebeurt er in de Polder?

Wim Mertens

Het erg zieke Konikpaard - Foto: Godelief Geubbels

bos ontstaat. Jaarlijks maaien zodat de wilgjes in de winter niet boven het water uitkomen zorgt ervoor dat de kiemlingen afsterven. De kruidachtige vegetatie zal zich na enkele jaren sluiten, waardoor wilgen niet meer kunnen kiemen. Ook de komende jaren zullen we, conform het beheerplan, door kap- en plagwerken het moerasgebied in het centrale deel verder uitbreiden, zodat ook soorten die grotere moerasoppervlakten nodig hebben, geschikt leefgebied vinden in de Hobokense Polder. Tegelijkertijd krijgt spontane bosontwikkeling zijn kans op meer dan de helft van de oppervlakte van het natuurgebied.

Vernieling en herstel wandelpad

Door technische problemen bij de plagwerkzaamheden achter het Broekskot werd het wandelpad tussen Broekskot en Rallegat helemaal stuk gereden. Het tot modderpoel omgetoverde pad was in november bijna onbegaanbaar. Als alles volgens planning verloopt is het wandelpad grondig hersteld in december zodat het de rest van de winter beter bewandelbaar wordt dan ooit tevoren. Hiervoor gebruiken we recyclagemateriaal, gebroken puin. Dit zorgt voor een goede drainage en een stevige ondergrond. In het begin zal het er een beetje vreemd uitzien, maar ook deze ondergrond zal snel begroeid raken.

Koniks - Toen waren ze nog met drie

De voorbije jaren zijn al enkele runderen gestorven in de Hobokense Polder. Zondag 1 december overleed het eerste paard. Onze voorzitter Danny werd door wandelaars verwittigd omdat één van de paarden zich eigenaardig gedroeg. Toen Danny ter plaatse kwam, lag het paard op een natte plek op de grond. Hij verwittigde de dierenarts en André, onze veeverantwoordelijke. Na enkele pogingen om het dier recht te krijgen werd snel duidelijk dat alle hulp te laat kwam. Het dier was te zeer verzwakt, waarschijnlijk door één of andere infectie. Er werd besloten om het te doen inslapen. In Koniktermen was het dier van middelbare leeftijd met zijn 12 of 13 jaar. Paarden van dit ras kunnen 25 tot 30 jaar oud worden. De paardengroep in de Graspolder zal in de nabije toekomst niet worden aangevuld omdat een nieuwe hengst niet in de groep zal worden opgenomen. We gaan eens nadenken en rondhoren hoe we de paardengroep in de toekomst wel kunnen aanvullen, want gecombineerde begrazing met paarden en runderen blijft zeker de bedoeling.

Uitbreiding moeraszone: plagwerken

Dit jaar werd een grote inspan-

ning gedaan om open moerasvegetaties te herstellen. Zowel langs het Broekskot, het Barberven als de Reigesrhoek werden stukken verboste oever gekapt en nadien afgeplagd. Dit op een totale oppervlakte van bijna 1 ha. De bedoeling is om de wilgen terug te dringen om riet en andere moerasplanten opnieuw groeikansen te bieden. Deze moerasvegetaties vormen het leefgebied van typische dieren, zoals de zeldzame nachtvlinders: sneeuwbeer, witkraagrietboorder, geelbruine rietboorder, rietluipaard, zwarte en gele rietprachtmot en zeggeparelmot die allen in de Hobokense Polder voorkomen en vogels als blauwborst, waterral, rietgors, woudaap... Uit ervaring weten we dat dergelijke plagwerken de eerste jaren zorgvuldig moeten worden opgevolgd en beheerd. Als de bodem in het begin van de zomer droogvalt, bestaat de kans dat duizenden (schiet)wilgen kiemen, dat er dus opnieuw

Plagwerken in de Hobokense Polder - Foto: André Van Langenhove

Opnieuw vissen op het Broekskot

Op 7 december werden vissen uitgezet op het Broekskot. De 25 kg rietvoorn, 20 kg blankvoorn en 15 kg zeelt zijn afkomstig van viskwekerij Vandeput in Zonhoven in het Midden-Limburgs vijvergebied. Verpakt in plastic zakken werden de vissen in de autokoffer van Zonhoven naar Hoboken vervoerd. Om de dieren te laten aanpassen aan de watertemperatuur van het Broekskot werden de zakken eerst een tijdje in de vijver gelegd. Pas dan werden de vissen voorzichtig vrij gelaten. Meer over dit project vindt u in het volgende artikel in dit Polder.blad.

Andre Van Langenhove

Terug vissen op het Broekskot

Wim Mertens

Zaterdag 7 december heeft Natuurpunt Hobokense Polder vissen uitgezet op het Broekskot. Hoe en waarom we dit doen, leest u in dit artikel.

Voorgeschiedenis

Bij de ophoging van de Hobokense Polder tussen 1965 en 1970 werden niet alle delen even hoog opgehoogd. Op de lagere delen ontstonden plassen. Het Broekskot, de grootste plas, is de enige die nooit volledig uitdroogt. De plas is van belang voor de vele watervogels die voorkomen in de Hobokense Polder als broedvogel, doortrekker of overwinteraar.

Begin jaren 1980 werd de plas in gebruik genomen als kweekvijver voor karper door de sportvisvereniging 'Hobokense Sportvissers'. Niettegenstaande dit met goedkeuring van de toenmalig gemeente Hoboken gebeurde, was dit gegeven niet bekend bij de Stad Antwerpen of de Werkgroep Hobokense Polder toen het natuurgebied in 1999 erkend werd als natuurreservaat. Pas in 2003 werd dit duidelijk toen de plas bijna uitdroogde en de visclub een poging

deed om 'haar' karpers af te vangen. Dit lukte niet, er werden maar enkele vissen gevangen.

Tot 1982 was er een uitbundige oever- en moerasvegetatie aanwezig in het Broekskot, gedomineerd door grote en kleine lisdodde. Nadien verdween deze oevervegetatie geleidelijk aan en ontstond onder invloed van de grote hoeveelheid karpers een troebele plas. Karpers zijn namelijk planteneters die graag

de bodem omwoelen. Daartegenover staat dat er toen wel meer visetende vogels voorkwamen. In 1981 broedden 3 koppeltjes **woudaap** en in de periode 1981-2001 kwam **fuut** bijna jaarlijks tot broeden. Tijdens de jaren 1990 kwamen regelmatig kleine groepjes **aalscholvers** vissen op het Broekskot en kwamen vele reigers van het visaanbod genieten, in eerste instantie **blauwe reiger**, maar geleidelijk aan ook **kleine** en **grote zilverreiger**.

Grote zilverreiger - Foto: Guy Borremans

In een poging om een evenwichtiger visbestand te creëren en de troebele bijna vegetatieloze toestand van de plas om te zetten in een heldere plas met water- en oeverplanten werden in 2004 en 2005 jonge snoeken uitgezet. Snoek is namelijk een viseter die graag een jonge karper verorbert.

In de winter 2010-2011 trad vissterfte op na lange koudeperiode waarin de plas was afgedekt met ijs en sneeuw. Onder dergelijke omstandigheden bereikt het zonlicht het water niet meer. Hierdoor kunnen algen geen zuurstof produceren en alle aanwezige zuurstof wordt door afbraakprocessen opgebruikt. Er treden uiterst lage zuurstofconcentraties op, dodelijk voor de meeste (grote) vissen. Eén grote snoek en een 20-tal grote karpers overleefden toen de winter niet. In het daaropvolgende jaar werden geen karpers meer waargenomen. In de nazomer visten grote zilverreigers een indrukwekkend aantal snoekjes uit het water.

De laatste jaren is het water helemaal helder geworden, komt er een uitbundige watervegetatie voor (veel gewoon kranblad, aarvederkruid, doorschijnend sterrenkroos...) en op de ondiepere delen zijn terug uitgestrekte lisdoddevegetaties (grote en kleine) ontstaan.

Monitoring 2012

Als beheerder hadden we echter geen idee van het visbestand op het Broekskot. Zat er nog vis op en zo ja welke soorten? Daarom werd in april 2012 het visbestand bemonsterd door middel van fuiken. Op 29 en 30 april werden gedurende 48 uur twee dubbele schietfuiken geplaatst in de plas. Dagelijks werd de vangst gecontroleerd. Er werd slechts één soort gevangen: **zonnebaars**. In totaal werden 37 exemplaren gevangen met een totaal gewicht kleiner dan 500 g. 8 volwassen dieren waren 10-11 cm lang, de overige onvolwassen visjes waren kleiner dan 6 cm. Niettegenstaande geen snoek werd gevangen, waren toch nog enkele exemplaren aanwezig waarvan er in september 2012 enkele werden gevangen door een blauwe reiger.

Blauwe reiger - Foto: Pierre Nowosad

Bij de visbemonstering werd vastgesteld dat de plas bijzonder helder water bevat, met veel waterplanten en grote hoeveelheden ongewervelden (o.a. geelgerande watertor en grote spinnende watertor) en amfibieën (groene kikker, duizenden dikkoppen). Visetende vogels komen, met uitzondering van reigers, nog nauwelijks voor op het Broekskot. We concludeerden dat het visbestand op het Broekskot zeer beperkt is en uitsluitend bestaat uit zonnebaars en **snoek**. Zowel de aantallen als de biomassa zijn erg laag.

Beschrijving van de plas en de waterkwaliteit

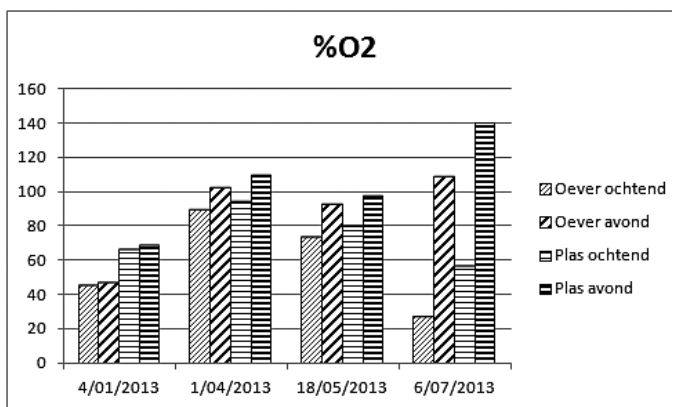
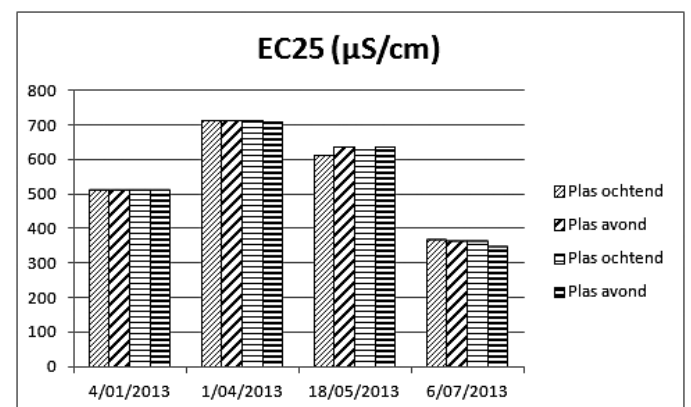
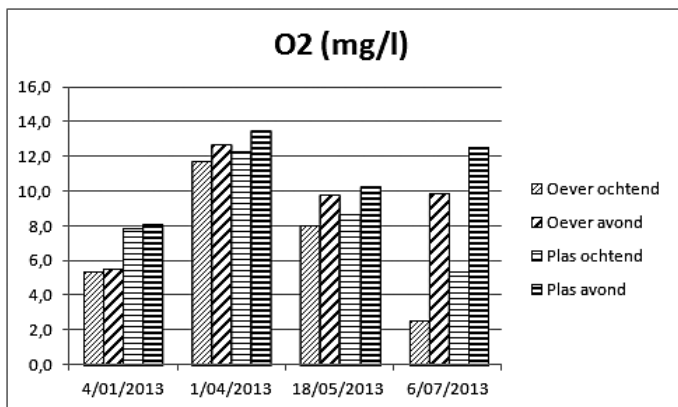
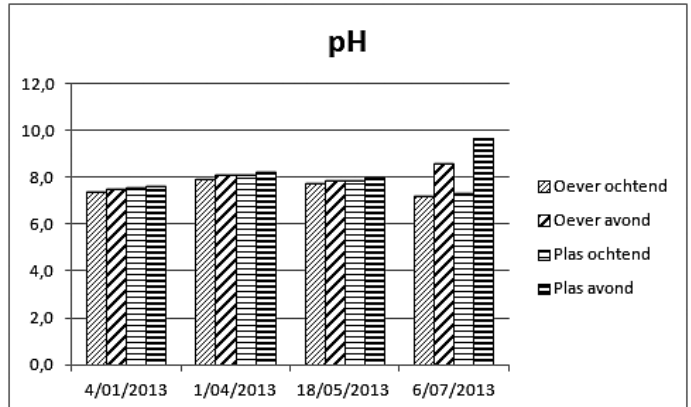
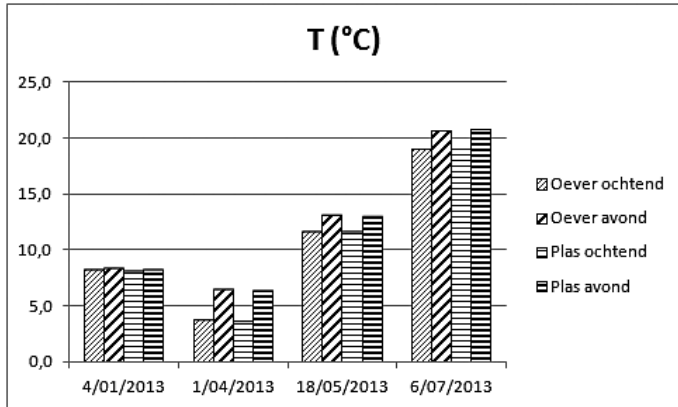
Het Broekskot is in de winter op het diepste punt ca. 1,5 m diep en heeft een oppervlakte van ca. 2 ha. De plas valt nooit geheel droog. In droge zomers blijft een kleine (0,7 ha), ondiepe (0,5 m) plas waterhoudend. Doordat de Hobokense Polder is opgehoogd wordt het gebied hydrologisch gezien enkel gevoed met neerslagwater. In de opgehoogde gronden heeft zich boven op het (ondoorlatende) alluvium (polderklei en veen) een nieuwe grondwatertafel ontwikkeld. Het waterpeil in het Broekskot volgt het grondwaterpeil. Bij zeer hoge peilen in de winter en het begin van de herfst loopt het Broekskot in het Barberven en loopt het water verder via de Reigershoek naar de Grote Leigracht. Deze

tijdelijke afvoer verloopt via een dam (gemaakt om maximaal water op te houden in het natuurgebied) die niet passeerbaar is voor vissen. De plas is dus volledig geïsoleerd van het netwerk van openbare waterlopen.

In het kader van enkele wetenschappelijke studies werd het Broekskotwater chemisch geanalyseerd in 1997 en 1998 (april, juli en oktober). De zuurstofconcentratie lag tussen 7,7 en 10,2 mg/l. De pH schommelde tussen 7,5 en 8,9 en de elektrische geleidbaarheid tussen 360 en 550 $\mu\text{S}/\text{cm}$. De gehalten aan voedingsstoffen waren laag (ortho-fosfaatconcentraties schommelden tussen 0 en 0,13 mgP/l, ammoniumconcentraties tussen 0 en 1,1 mg N/l en nitraat- en nitrietconcentraties lagen onder de detectielimiet).

In 2013 werd de waterkwaliteit opnieuw 4 keer gemeten. In januari, maart, mei en juli werd zowel 's morgens vroeg (net na zonsopgang) als 's avonds laat (net voor zonsondergang) de temperatuur, de elektrische geleidbaarheid (een maat voor de hoeveelheid opgeloste stoffen), de zuurtegraad en de zuurstofconcentratie gemeten in de oeverzone (lisdoddevegetatie) en in de plas.

De watertemperatuur werd bepaald door de luchttemperatuur. In maart

lag er 's morgens ijs op het water en werd laagste temperatuur gemeten, in juli de hoogste. De geleidbaarheid (EC25) varieerde van 350 µS/cm in juli tot 710 µS/cm in maart. De geleidbaarheid vertoont geen schommelingen tijdens de dag en de verschillen tussen de oeverzone en de plas zijn verwaarloosbaar. Het water in de plas is licht basisch, er werden pH-waarden gemeten tussen 7.2 en 9.6 (7.4 tot 8.2 als juli buiten beschouwing wordt gelaten). De pH was 's avonds steeds hoger dan 's morgens, maar grote schommelingen tijdens één dag werden enkel in juli vastgesteld, toen er een dichte watervegetatie aanwezig was (gewoon kransblad, aarvederkruid en haarfonteinkruid). In de oeverzone

schommelde de pH tussen 7.2 en 8.6, in de plas tussen 7,3 en 9.7. De zuurstofconcentratie geeft een gelijkaardig beeld. Relatief beperkte schommelingen tijdens één dag in januari, maart en mei (waarden tussen 5.3 en 13.5 mgO2/l). Een

sterke dagelijkse schommeling in juli met lage ochtendconcentraties (2.5 mgO2/l in de oeverzone en 5.4 mgO2/l in de plas) en hoge avondconcentraties (9.8 mgO2/l in de oeverzone en 12.5 mgO2/l in de plas). Deze schommelingen zijn het gevolg van de zuurstofproductie en CO2-verbruik (waardoor pH stijgt) door fotosynthese van de waterplanten overdag en zuurstofverbruik en CO2-productie door respiratie (ademhaling) 's nachts.

Viswatertype

De plas kan getypeerd worden als een rietvoorn – snoek viswatertype. Typische soorten voor dit viswatertype zijn: rietvoorn, blankvoorn, snoek

en zeelt aangevuld met driedoornige en tiendoornige stekelbaars, bittervoorn, vetje en kroeskarper. Deze soorten zijn aangepast aan de soms sterk wisselende omstandigheden in stilstaande wateren. Ze kunnen tijdelijke lage zuurstofconcentraties overleven en komen voor bij een grote pH-range. Zo kan zeelt zuurstofconcentraties van 0.4 mg/l overleven, de pH moet hoger dan 5 zijn en lager dan 10.4 (1). Blankvoorn vermijdt zuurstofgehaltenes lager dan 1 mg/l en heeft een pH-range van 5.6 – 10.5 (2). Adulte snoeken overleven zuurstofgehaltenes van 0.2-0.5 mg/l en komen voor bij pH-waarden tussen 4 en 9.8 (3). De gemeten waterkwaliteit op het Broekskot komt dus tegemoet aan de eisen van deze soorten.

(1) Beelen, P, 2006. Kennisdocument zeelt *Tinca tinca* (Linnaeus, 1758). Kennisdocument 24. Sportvisserij Nederland, Bilthoven.

(2) De Laak, G.A.J., 2010. Kennisdocument blankvoorn *Rutilus rutilus* (Linnaeus, 1758). Kennisdocument 32. Sportvisserij Nederland, Bilthoven.

(3) De Laak, G.A.J. & W.A.M. van Emmerik, 2006. Kennisdocument

snoek *Esox lucius* (Linnaeus, 1758).
Kennisdocument 13. Sportvisserij
Nederland, Bilthoven.

Uitzetten van vis

De aanwezigheid van een natuurlijk visbestand op het Broekskot zou een verrijking betekenen voor de biodiversiteit van de Hobokense Polder. Daarom willen we op deze plas opnieuw een groter visbestand realiseren met aangepaste soorten als zeelt, rietvoorn en blankvoorn. In tegenstelling tot karpers veroorzaken deze soorten geen degradatie van de vegetatie en troebel water. Het Broekskot is de enige plas in de Hobokense Polder die niet droog valt en bijgevolg de enige waarin vissen blijvend kunnen overleven. Door één plas met vissen te voorzien en meerdere plassen zonder vissen zal de diversiteit toenemen in het natuurgebied. Viseters vinden hun gading op het Broekskot, terwijl vismijdende ongewervelden en amfibieën leefgebied vinden in de andere plassen. Via het beheer hebben we in het Centrale Deel van de Polder, aansluitend op het Broekskot een grote aaneengesloten (riet)moerasvegetatie met open water en aansluitend moerasbos gecreëerd. Dit zou geschikt leefgebied kunnen zijn voor een soort als woudaap indien ook voldoende voedsel aanwezig is, o.a. vis. Door geschikt leefgebied voor deze soort te creëren kan de Hobokense Polder bijdragen aan de realisatie van de door Vlaanderen gestelde natuurdoelen in de Scheldevallei.

Op zaterdag 7 december hebben we de plas bepoot met jonge **rietvoorn**, **blankvoorn** en **zeelt**. Omdat deze soorten momenteel niet aanwezig zijn, gaan we uit van een maximale uitzetting. Gangbare hoeveelheden hiervoor zijn 12 kg/ha/jaar blankvoorn, 10 kg/ha/jaar rietvoorn en 5 kg/ha/jaar zeelt, voor 2 ha betekent dit respectievelijk 24, 20 en 10 kg. We zouden de uitzetting herhalen in 2014, 2015 en eventueel 2016 om een optimale leeftijdsopbouw en een duurzame vispopulatie te realiseren.

Vissen overladen van auto naar trekkar
Foto: Ingrid Goovaerts

Flor en Enna in bewondering!
Foto: André Van Langenhove

Persnota - 4 december 2013

Antwerpen hakt eigen groene vinger af !

Natuurpunt Hobokense Polder vzw en BOS+ vzw hebben beroep aangegetekend tegen de beslissing van de Stad Antwerpen om een verkaveling toe te staan aan de eigenaars van het 'eikenbos', gelegen aan de Salesianenlaan in Hoboken. Op deze wijze hopen ze ruim 1 hectare bos, het belangrijkste groen in de vallei van de Hollebeek, te sparen. Rond dit bos wordt door Natuurpunt al 10 jaar actie gevoerd om het in een drukbevolkte regio te behouden voor toekomstige generaties.

De vraag aan de Provincie om deze beslissing tot verkavelen te vernietigen, is gebaseerd op drie pijlers:

- 1) Heel wat Ruimtelijke Structuurplannen en Beleidsvisies pleiten er voor bestaand bos te behouden, ook als dit 'zonevreemd' is.
- 2) Dit is een natuurvernietigende ingreep die het collectief belang schaadt door een nadelige invloed op volksgezondheid (CO² balans, fijn stof), recreatief potentieel (sociaal aspect) en de levenskansen voor dieren en planten.
- 3) De overheid, specifiek de Stad Antwerpen, heeft blijk gegeven van 'onzorgvuldig bestuur' en 'gemiste kansen'.

Meer concreet wordt o.m. gesteld dat:

- het verlies aan biodiversiteit en de nadelige gevolgen van het verdwijnen van dit bos voor mens, dier en plant onvoldoende bestudeerd en gekend zijn,
- er geen kosten-batenanalyse uitgevoerd is tussen de 2 mogelijke opties: het bos behouden of de verkaveling toestaan. In opdracht van de Vlaamse overheid is door het VITO samen met LNE en de Univ Antwerpen nochtans een instrumentarium ontworpen om de waarde van een dergelijk bos uit te drukken in geld,
- er de voorbije 10 jaar onvoldoende compenserende maatregelen genomen zijn om door nieuwe aanplant in de buurt van deze verkaveling het verdwijnen van dit

bos op te vangen, hoewel daar mogelijkheden voor geweest zijn.

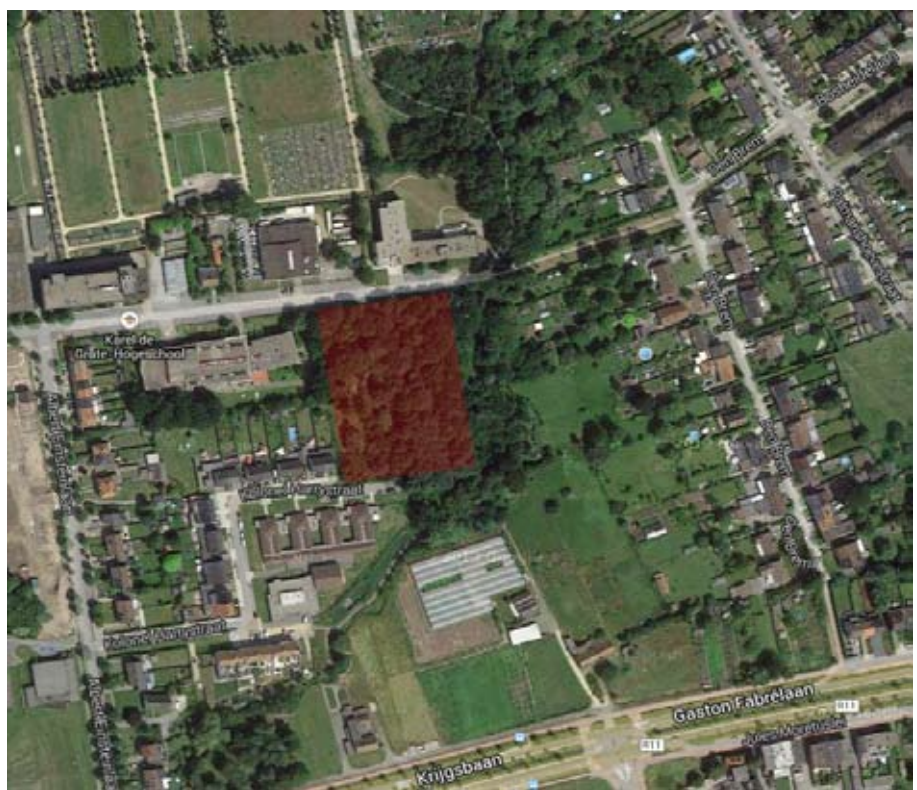
Beide verenigingen merken op dat onlangs in deze buurt ook al het zeer waardevolle Ferrarisbos gekapt is. Dit vernietigen van bestaand bos is vooral spijtig omdat Antwerpen niet uitblinkt door een groot bosbestand. Antwerpen blijft met amper 913 hectare bos voor 512.000 inwoners verwijderd van de 100m²/per inwoner toegankelijk bos die in verschillende studies als noodzakelijk vooropgezet wordt. Amper 4,5% van Antwerpen bestaat dus uit bos. Al wat in deze regio aan bos bestaat moet daarom absoluut behouden worden. Overigens, dit bos maakt deel uit van één van de groene vingers die Antwerpen binnen dringt. De opeenvolgende stadsbesturen hebben altijd expliciet beloofd deze groene vingers te zullen beschermen! Nu geschiedt juist het tegenovergestelde!!

Het past ook minister Muyters te citeren die in een antwoord op een parlementaire vraag gezegd heeft: 'Ik pleit ervoor dat de vergunningverlenende overheden bij het beoordelen van vergunningsaanvragen om terreinen te ontbossen om ze te bebou-

wen, voldoende belang hechten aan de ecologische en maatschappelijke waarde van het bos dat erop staat en dat aspect niet behandelen als een formaliteit. Net zoals de water-toets bepalend is voor vergunningen in overstromingsgevoelige gebieden, kan de aanwezigheid van een belangrijk bos een gegronde reden zijn om een vergunningsaanvraag te weigeren.' (Commissievergadering Leefmilieu van 14/12/2011). Overigens heeft minister Schauvliege heel recentelijk (Commissievergadering Leefmilieu van 1/10/2013) nog toegezegd dat stappen ondernomen zullen worden om veel zorgvuldiger om te gaan met beslissingen tot het verkavelen van bos. Wat weerhoudt de minister er van deze zorgvuldigheid, wat minstens een biodiversiteitstoets en een kosten-batenanalyse impliceert, ook al op te leggen voor deze bosverkaveling!

Meer info vind je op: www.hobokensepolder.be/beleid/Hollebeek/eikenbos.html

Een verkiezingscampagne voor de natuur Vul de Grote Natuurenquête in !!!!

Met de Grote Natuurenquête wil Natuurpunt te weten komen wat jij denkt van het natuurbeleid in Vlaanderen. Met de resultaten van de bevraging willen we naar de Vlaamse politici stappen. Dat is een eerste fase in onze campagne om natuur weer op de politieke agenda te plaatsen. Dat is hoogstnoodig: de verkiezingen van mei 2014 komen er in sneltreinvaart aan en het budget voor natuurbescherming staat onder druk.

Op 25 mei 2014 kiezen we nieuwe vertegenwoordigers voor het Vlaamse, federale en Europese parlement. Alhoewel de economische crisis voorbij lijkt, zal het ordewoord na de verkiezingen nog altijd 'besparingen' zijn. Voor natuurbescherming is dat geen goed nieuws, want er is nog veel werk aan de winkel.

Via de Grote Natuurenquête willen we te weten komen wat jij denkt van het natuurbeleid. De resultaten van de bevraging vormen de basis voor het debat dat we op 29 maart 2014 zullen voeren met de politieke kopstukken. Geruggensteund door jouw mening hopen we gehoor te vinden bij de politici.

Doe mee. Vul de Grote Natuurenquête in!

Wat is jouw mening over natuur dicht bij huis? Wat denk jij over de bescherming van bedreigde diersoorten en wilde natuur? Natuurpunt roept iedereen op om zich uit te spreken over natuurbescherming in Vlaanderen. Met de resultaten van de bevraging gaan we op 29 maart 2014 in debat met de politieke kopstukken. Hartelijk dank!

Vul de enquête vandaag nog in en surf daarvoor naar www.natuurpunt.be/enquete

De thema's van de bevraging zijn gebaseerd op ons memorandum voor de Vlaamse verkiezingen. Daarin zijn onze vier topprioriteiten voor natuur:

- 1) Natuur voor iedereen – Alle Vlamingen kunnen op pad in een natuurgebied op minder dan twee kilometer van hun deur.
- 2) Natuurgebieden en soorten - Elk jaar groeit de oppervlakte natuur onder effectief beheer met minstens 3000 hectare.

- 3) Natuur en landschap – Vlaanderen stopt de uitdijende verstening van het landschap en roept een halt toe aan de verharding.
- 4) Natuur als klimaatbuffer – Door het SIGMA-plan en het rivierherstel in de Maasvallei en de Leie uit te voeren bouwt Vlaanderen aan nieuwe natuur en beschermt ze huizen en bedrijven tegen overstromingen.

Natuurpunt
PRIORITEITEN 25 mei 2014
Vlaamse Verkiezingen

Vogels & Tekenen (01)

Joris Van Reusel

Als de namen **Killian Mullarney, Lars Jonsson en Dan Zetterström** u niets zeggen, is dit een artikel voor u. Als er bij het lezen van deze namen wél ergens een lichtje gaat branden, bent u waarschijnlijk een gevorderd vogelkijker. Maar veel wordt al duidelijk als de volgende naam in het rijtje opduikt: **Roger Tory Peterson**. Allen zijn het ornithologen én geniale tekenaars, wiens tekeningen we gewoon op de boekenplank hebben liggen...

Mullarney en Zetterström zijn de illustratoren van de veldgids ANWB Vogels van Europa (Collins Bird Guide, 1958). Peterson is de auteur en illustrator van de befaamde Petersons Vogelgids en vond hiermee in 1934 zelfs de moderne field guide uit. Door meerdere soorten op één blad te zetten en hun kenmerken met een streepje aan te duiden werd het voor vele vogelkijkers makkelijker om vogels juist te benoemen. Het afstemmen van het boek op het formaat van een jaszak was daarbij een eenvoudige maar zeer slimme vondst.

Roger Tory Peterson, ca 1934

Voordien werden vogeltekeningen apart gepubliceerd, in grote boeken of als prentenreeksen. Dat had een meer wetenschappelijke bedoeling:

het in kaart brengen van alle soorten en informatie. Dat vogeltekenaars in de 19e en 20e eeuw ook ornithologen waren is geen toeval. Gefascineerd door de natuur en natuurbescherming boden enkel tekeningen van observaties de mogelijkheid om kleuren, vormen, houdingen etc. van vogels visueel te registreren. In de vroege 19e eeuw was **John James Audubon** zo'n pionier van de vogelbescherming. Hij was een reizende zakenman-ornitholoog-kunstenaar die in 1826 een reeks van 435 levensgrote vogelprenten publiceerde: *The Birds of America*, een poging om alle vogels van het continent in beeld te brengen.

In zijn zog volgden vele andere vogelkijkers-natuurwetenschappers-kunstenaars-lesgevers, wiens werk de natuurbeweging sterk inspireerde: **Alexander Wilson, Robert Bateman, Carl Brenders** en recent nog **David Allen Sibley** die in 2003 *The Sibley Guide to Birds* uitbracht. Dichter bij ons kennen velen zeker nog pionier-natuurtekenaars als **Rien Poortvliet** (ja, ook van De Kabouter), **Marjolijn Bastin** (van Grasduinen) en natuurlijk **André Buzin** (van de mooie Belgische vogelpostzegels). De oudere WHoP'ers (voormalige naam van de afdeling, Werkgroep Hobokense Polder) herinneren zich zeker ook nog de iconische tekening van 'Marcel' die jarenlang de voorpagina van het blad *De Klapekster* sierde en **Bert Mertens'** illustraties binnen in.

Maar wist je dat voorname vogelbeschermers als **Marcel Verbruggen** (De Zegge, Geel), **Gerald Driessens** (Natuurpunt Studie) en **Nico De Haen** (Vogelbescherming Nederland) ook uitstekende vogeltekenaars zijn? Zij konden hun tekeningen op vele manieren inzetten voor het goede natuurdoel. Via boeken, veldschetsen, cursustekeningen etc. werd vogel-informatie vastgelegd, gedeeld en verspreid.

The National Audubon Society, Amerika's belangrijkste vogelbeschermingsorganisatie, is dus genaamd naar een tekenaar. De decennia lang meest gebruikte veldgids Peter-

sons... draagt de naam van een tekenaar. Dit is natuurlijk niet toevallig, want wie kan tekenen, kan toveren. Wie kan tekenen, kan iets vatten, iets verbeelden, iets tonen. En daar is steeds een grote interesse voor. Tekenen is ook een vorm van stude-

Veldschets van Killian Mullarney

ren. Door het zeer geconcentreerd observeren en waarnemen van de realiteit, door dit kijken vervolgens te vertalen in een tekening, een af-beelding, wordt die realiteit door-tast, bevraagd, herkend, en (beter) begrepen. Vogels tekenen is dus ook een aspect van de vogelstudie, de ornithologie. Het maken van veldschetsen, snelschetsen, detailstudies, verenstudies zijn methodische 'tools' om tot een sterke vogeltekening te komen. En al doende leert men de vogel heel goed kennen. Nauwkeurigheid en anatomische kennis, tekentechniek, esthetisch gevoel, alertheid en een sterk ontwikkeld observatievermogen zijn vaardigheden die hierbij belangrijk zijn. Dit vergt geduld, tijd en oefening, en vormt uiteindelijk een métier op zich. Zelf heb ik ooit ook wat gekrabbeld. Maar toen mijn veldboekje tijdens mijn Gentse studentenjaren ergens op straat verloren ging, verdween samen met honderden schetsen en aantekeningen ook een stukje van mijn tekendrive. Maar kijkend naar al die grote vogeltekenaars kriebelen de vingers weer. Niet enkel hun tekeningen maar ook hun eindeloos geoefend talent, hun geduld, hun inzet en hun kijken-naar-vogels wekken een enorme bewondering.

De laatste jaren kregen o.a. de Nederlandse vogeltekenaars **Elwin Van der Kolk** en **Erik Van Ommen** ruime aandacht door prachtige publicaties

Kwarteltellingen!

Joris Van Reusel

ARDEA nieuws winter 2013/2014

www.ardea.hobokensepolder.be

Welke vogel vliegt van België naar Algerije, dan naar Rusland en vervolgens naar Zuid-Korea? Thibeau Courtois op een mindere dag, wel een wereldkeeper maar dan een vliegvanger genoemd.

Eén **bonte vliegvanger** en een **dwergmeeuw** waren de blikvangers op de eerste trekteldag op de Trektelpost Hobokense Polder. Dat was op 15 oktober, één dag na de eerste Open ARDEA-vergadering in Wilrijk. Daar waren de blikvangers zo'n **40-tal enthousiastelingen** die een fijne wandeling doorheen Fort 7, heerlijke cakes en héél veel informatie kregen aangeboden. Te veel om er zelf nog een speld tussen te krijgen, zo bleek. Maar er was dan ook zóóó veel te vertellen, aan te kondigen en te tonen over de ARDEA-activiteiten...

Volgende keer, en dat is (of was) op 14 december in Edegem, met een verkenning van Fort 5 en Hof ter Linden, zou er meer tijd voor vragen, voorstellen en debat zijn... Benieuwd of dat ons lukt! Nog zo'n watterval aan vogel-informatie is **Koen Leysen**, eminent cursusgever van Natuurpunt-Educatie, die zo'n 30-tal cursisten tijdens twee avonden te

Hoboken volledig onderdompelde in de wonderde wereld van de vogeltrek en uitlegde dat trekvogels niet altijd vliegen maar ook wel eens te voet gaan. Om vervolgens de cursisten het veld in te sturen, naar de trektelposten van Hobokense Polder en de Opstalvallei, waar er plots ook grote getallen trektellers geteld werden. (Zie een verslag van Peter Ceulemans op de Ardea-blog). Voor de gelegenheid van **Euro-Birdwatch**, een internationaal gecoördineerde vogelteldag, hadden Ardea-trekkers de trektelpost HP rijkelijk voorzien van pancartes, werktafels en heerlijke koeken, wat ook de aandacht trok van een nieuwsgierige **rode wouw** die hemeltergend traag draaiend en cirkelend over de Scheldedijk zweefde. Dat er in die periode ook een **kleine jager**, veel **grote zilverreigers**, een **duinpieper**, groepjes **kruisbekken**, enkele **smellekens** en **purperreigers** werden gezien, is te danken aan het groeiend aantal geduldige trektellers die al bij al een matige najaarstrek vaststelden. Wel één uitschieter op 19 oktober met o.a. een **visarend** en meer dan 2000 **kieviten** (dat was een nationale trek-topdag). Als mooie afsluiter van de trektellingen werd op 31 oktober nog een **velduil** genoteerd. Lees de details op Trekten.org. Heel wat

vogels, voornamelijk zangvogels als **koperwiek** trokken pas echt goed door in de maand november, toen wij al lang weer bij de kachel zaten. Alhoewel. Watervogeltellingen, kauwenslaapplaatstellingen (helaas de mist in gegaan door de mist) voorbereidingen voor winterse vogelexcursies en andere activiteiten zorgden voor meer dan genoeg beweging. Een zeevogeltrekexcursie naar Westkapelle, het meest westelijke puntje van Nederland, was een erg boeiend tussendoortje op een dag met gunstige wind in de herfstvakantie. Een gunstige wind bracht ons ook bij de diensten van Waterwegen&Zeekanaal, de beheerders van o.a. de Schelde en haar jaagpaden, om het plaatsen van enkele banken ten behoeve van de trektellers op de dijk te bepleiten... Daar wordt dus aan gewerkt. En 'onze Mauro' (een jong actief Ardea-medewerkertje) mocht in oktober op KetnetTV zijn vogelspot- en vogelteken-passie tonen en het vogelkijken als een kei-coole hobby bij teenagers promoten (zie Sjieke Dinges). We kijken er daarom al naar uit of er wat jong volk zal inschrijven op de allereerste **cursus Vogeltekennen** die we helemaal zelf organiseren, gelukkig met ondersteuning van o.a. Natuurpunt-studie-coördinator

Gerald Driessens, in de maand maart. Iedereen die een potlood kan vasthouden en van kalkoen* houdt, mag meedoen! Maar voor we zo ver zijn staat er in de komende wintermaanden nog heel wat 'gevogelte' op het programma. Kwartels tellen tijdens de kerst- en nieuwjaarsdinners bijvoorbeeld. Maar volg liever de ARDEA-blog voor de programmatie van **waterpieper- en kauwenslaapplaatstellingen**, schrijf je in voor een uniek bezoek achter de schermen van het nieuwe **Vogelopvangcentrum te Kapellen** op zondag 19 januari, tref samen met ons de hele vogelstudiewereld op de Belgi-

Guy Borremans

sche Vogeldag (22 februari in Wilrijk, UA) en oefen alvast je vogelgeluiden (zie bv.birdsounds.nl of het geweldige xeno-canto.org). Dat zal nodig zijn als je vanaf 1 maart 2014 wil meewerken aan de **Broedvogelinventarisatie** in de Hobokense Polder o.l.v. **Wim Mertens**. Tegen dan is het weer trek-, trektel- en broedtijd en kijken we graag samen met jullie uit naar nieuwe avonturen van onze **Slechtvalken-op-'t-Kiel**. De volgende Open-ARDEA vergadering op zaterdag 8 maart wordt dan ook met een **thema-avond rond slechtvalken** gecombineerd: een voordracht door het FIR en de première van onze eigen filmdocumentaire!

(*Interesse in vogels is gewenst, maar kan breed opgevat worden!

Purperreiger - Foto: Joachim Pintens

Waarnemingen afdeling Hobokense Polder (niet-vogels) van 1 september t.e.m. 30 november 2013

Marnix Lefranc

In onderstaand artikel worden waarnemingen besproken van 1/9/2013 t.e.m. 30/11/2013 binnen het gebied van de Natuurpuntafdeling Hobokense Polder. Behalve de vogelwaarnemingen worden alle overige waarnemingen hier in beschouwing genomen. In totaal zijn er 357 waarnemingen als volgt verdeeld planten (24), zwammen (125), amfibieën (0), vissen (0), zoogdieren (23) en de resterende groep zijn de invertebraten (175).

Het aanhoudende zachte weer zorgde er voor dat tot laat in het jaar vlinders en libellen werden

waargenomen. De laatste waarnemingen voor vlinders en libellen waren **oranje luzernevlinder** op 26/10 (JP) en **paardenbijter** op 20/10 (PB).

Ook in het voorbije kwartaal was er aandacht voor de sprinkhanen: **krasser** (PB), **ratelaar** (PB,), **zuidelijk spitskopje** (PB), **bruine sprinkhaan** (JP) en **zuidelijke boomsprinkhaan** (RBF). Net zoals het

zuidelijk spitskopje is de zuidelijke boomsprinkhaan een zuidelijke soort die vroeger niet bij ons voorkwam en die door de opwarming van het klimaat naar het noorden oprukt. In België werd de zuidelijke boomsprinkhaan in 1995 voor het eerst waargenomen op een parking langs de autosnelweg in de provincie Namen. De soort werd in 2008 voor het eerst opgemerkt in de provincie Antwerpen (Mechelen, Turnhout en de Wolvenberg in Antwerpen). Vermits deze soort

gereduceerde vleugels heeft, wordt verondersteld dat onze streken op passieve wijze werden gekoloniseerd door autoverkeer. Ondertussen is de soort bij ons een algemene soort van voornamelijk stedelijke milieus (parken, tuinen, muren).

Voor de zwammen was het een prima periode. In de voorbije maanden werden heel wat verschillende soorten zwammen gedetermineerd door AVL, GL, JKR, JP, JKSM, JVDV,

Valse kopergroenzwam in het Schoonselhof
Foto: John Van de Voorde

Gewoon sneeuwzwammetje
Foto: Wim Mertens

MW, PB, PH, RA en WM. **Hubert De Meulder** heeft op verschillende speurtochten veel soorten ontdekt, die nog niet eerder waargenomen waren in onze regio.

Een topwaarneming is ongetwijfeld de **grijze zeehond** die tijdens de najaarstrekkingen van vogelwerkgroep ARDEA werd gezien op 29/9 (JP, GB). Een dag eerder werd al een grijze zeehond gezien in Kruibeke. Vermoedelijk gaat het om hetzelfde dier. Ook de **gewone zeehond** werd gezien op 22/9 (JP), 5/10 (JP) en 20/10 (JP, JC en GB), doch een grijze zeehond wordt op de Schelde veel minder waargenomen. Grijze zeehond, ook wel kegelrob genaamd, is duidelijk een grotere soort dan de gewone zeehond. De mannetjes worden tot 3 meter lang en wegen tot 280 kg. De vacht van de grijze zeehond heeft meestal een egaal grijze onderkleur met verspreid een aantal onregelmatige vlekken. De buikzijde is meestal iets lichter van kleur. Typisch is de kop: de neus gaat in één lijn over in het voorhoofd, waardoor de dieren een lange "kegelvormige" snuit lijken te hebben, vandaar de naam kegelrob. De grijze zeehond voedt zich vooral met vissen en in beperkte mate met inktvissen en kreeftachtigen. Het dier beschikt over een goed ontwikkeld reuk- en gezichtsvermogen waarmee het prooidieren opspoot. Tijdens het jagen worden wel tochten gedaan van 100 km. Hij jaagt in dieper water dan de gewone zeehond meestal tot 25 meter diep maar soms ook tot 100 meter diep. De grijze zeehond heeft zijn voortplantingsplaatsen vooral op rotsige

kusten maar ook wel op zandbanken. Meer dan 90% van de Noordzeepopulatie bevindt op de kusten van Groot-Brittannië met zwaartepunt op de Orkney's. Er is ook een populatie die zich gevestigd heeft in de Waddenzee. Na het voortplantingsseizoen worden de voortplantingsplaatsen verlaten en kunnen zowel de volwassen als de jonge dieren over grote afstanden uitzwermen. Zo kunnen ze bij ons ook gezien worden aan de kust of op de Schelde. Vanaf

2005 tot nu waren er in Vlaanderen 316 waarnemingen van grijze zeehond waarvan 12 op de Schelde. Alle overige waarnemingen waren aan de kust. Ruim de helft van alle waarnemingen in Vlaanderen werden gedaan in de maanden september en oktober.

Met dank aan alle waarnemers:

André Van Langenhove (AVL), Bert Mertens (BM), Chris Snyers (CS), Dan Sloomackers (DS), Danny Jonckheere (DJ), Edith Swerts (ES), Gie Luyts (GL), Guy Borremans (GB), Hubert De Meulder (HDM), Indra Jacobs (IJ), Isabelle

Van der Auwera (IVDA), Janne Van den Langenbergh (JVDL), Jelle en Kirsten Ronsmans (JKR), Joachim Pintens (JP), Joeri Claes (JC), Johan Claessens (JC), Johan en Karin Steuperaert-Mels (JKSM), John Van de Voorde (JVVDV), Joris Elst (JE), Krien Hansen (KH), Kris Peeters (KP), Luc Van Schoor (LVS), Manu De hawere (MDH), Mathias D'Haen (MD), Mia Willekens (MW), Michel Van hamme (MVH), Nico Wysmantel (NW), Peter Bastiaensen (PB), Peter Hofman (PH), R&B Foquet(RBF), ralph (RA), Stijn Baeten (SB), Tim Vochten (TV), Veerle De Saedeleer (VDS), Willy Ronsmans (RM) en Wim Mertens (WM).

Blauwgrijze schorsmycena
Foto: Joachim Pintens

Grijze zeehond

17de editie van de ANKONA-ontmoetingsdag Zaterdag 8 februari 2014 (UA - Campus Groenenborger)

Programma:

Voormiddag: Vanaf 9.15 u ontvangst (koffie/thee)

9.30 u - 9.40 u: Verwelcoming (Rik Röttger, gedeputeerde Leefmilieu, provincie Antwerpen)

Tussen 9.50 u en 12 u: Keuze uit vier workshops:

- Praktische workshop: Microscopie "Kijken naar de anatomie van bladeren"
- Workshop: "(A)biotisch" en toch actief
- Workshop: Onder en boven water
- Workshop: Wat vliegt daar? Vogels en vleermuizen

Middagpauze: Vanaf 12 u: broodjes-maaltijd en info- en boekenstands

Namiddag:

13.00 u: Vertoning van natuurfilm

13.45 u - 15.15 u: Praktische workshop: "Vleermuizen onderzoeken in de fortengordels" of Korte berichtenrubriek

14.10 u: Waardebepaling van hoogveenrelicten in de provincie Antwerpen

14.45 u: Onderzoek natuurlijke en niet-natuurlijke tuinen

15.15 u: Pauze

15.45 u: Voorstel Europese Verordening "invasieve soorten"

16.10 u: Vlaams meldpunt voor invasieve soorten: samen op de uitkijk

16.35 u: Receptie

Het volledig programma kan je eveneens op de ANKONA-website (www.ankona.be; rubriek 'ontmoetingsdagen' en 'kalender') raadplegen.

ANTWERPSE KOEPEL VOOR NATUURSTUDIE

Deelname is gratis, maar vooraf inschrijven is verplicht en kan tot en met 1 februari 2014.

Inschrijven doe je bij voorkeur digitaal via de ANKONA-website: www.ankona.be (rubriek 'ontmoetingsdagen' en 'kalender')

Meer info: Peggy Beers, (ma/di/do) Tel. 03 240 57 28; e-mail: ankona@admin.provant.be

Belgische vogeldag

13^e editie *The birders meeting*

Zaterdag 22 februari 2014
Drie Eikencampus UA - Wilrijk

WHAT IS A GREAT BIRDER? AND HOW TO BECOME ONE

MARTIN GARNER (VK)

Grauwe kiekendief: De trek ontrafeld - Ben Koks (NL)
Fototips: Het Hoge Noorden - Marc Sloodmaekers
2013 onder de loupe - Gerald Driessens

▣ Vogelquiz - Olivier Dochy
▣ Vogelbeurs met diverse stands
▣ Interactieve sessies over vogels en onderzoek

Meer info: www.natuurpunt.be/vogeldag

Dit is nog wel niet helemaal hetzelfde als de Landelijke vogeldag van het Nederlandse SOVON waar jaarlijks meer dan 2000 vogelaars verzamelen voor een programma van ca. 40 lezingen, maar toch kan de Belgische Vogeldag zich al op een niet-te-missen status beroepen.

ARDEA neemt deel aan deze boeiende info- en ontmoetingsdag voor vogelkijkers en ornithologen die Natuurpunt organiseert. De locatie is de nabijgelegen UA te Wilrijk, dus ver moeten we niet fietsen. We kijken al uit naar de presentatie van de Nederlandse "Werkgroep Grauwe Kiekendief" en de lezing van Martin Garner, auteur van *Frontiers in Birding* (2008): 'What is a Great Birder and how to become one?'

Praktisch:

- Van 9 tot 17 u in de Drie Eikencampus, gebouw Q, Universiteit Antwerpen, Wilrijk
- Deelnemers via ARDEA kunnen best tevoren een seintje geven aan Luc Van Schoor via email of gsm 0494/33 63 09.
- Meer info via Natuurpunt Studie of via de ARDEA weblog.

De ijsvogel

Tekst: Eva Suls - Foto: Raymond Suls

Je moet soms echt geluk hebben om deze prachtige vogel te zien. Met zijn opvallend blauw en oranje kleuren is hij één van de meest kleurrijke vogels in onze omgeving.

We kunnen de ijsvogel herkennen aan zijn snelle, rechte vlucht, hij heeft een korte staart en pootjes. Hij heeft een grote kop en een lange, dolkervormige snavel, geschikt om vissen mee te vangen en vast te houden. Het vrouwtje heeft een oranje ondersnavelbasis, bij het mannetje is die geheel zwart. Hij is erg schuw en we kunnen hem soms terugvinden op zijn zitpost, waar hij over het water tuurt. De ijsvogel wordt +/- 20 cm groot en zijn lichaamsgewicht schommelt tussen 34 en 44 gram.

Hij heeft een erg snelle vlucht langs het wateroppervlak, op deze manier kan hij snelheden halen van 80 km/uur. Ze vliegen vaak weg als je te dicht in de buurt komt, je ziet vaak een blauwe flits die laag over het water vliegt, meer zul je hoogst waarschijnlijk niet zien. Je moet vaak langer wachten en geluk hebben om hem te kunnen zien.

De ijsvogel leeft van kleine visjes. Die lokaliseert hij vanaf zijn zitpost vlak boven het water (vaak op een overhangende tak), en vangt ze met een duik in het water. Daarna slaan ze de vis dood en draaien hem zo dat de vinnen naar achteren wijzen en de vis gemakkelijker naar binnen glijdt. Door zijn levenswijze heeft de ijsvogel nood aan bomen en struiken in zijn omgeving en moet het water visrijk en helder zijn.

Hij kan echter niet zo goed tegen strenge winters, de naam ijsvogel heeft dus niets te maken met ijs, maar is een verbastering van de Germaanse naam Eisenvogel (ijzervogel). Die naam slaat op de metaalachtige glans van het blauwe verenkleed. Een andere verklaring is dat de ijsvogel 's winters bij het ijs werd gezien om er vissen te vangen,

Dit prachtige vogeltje was jarenlang

een bedreigde diersoort, maar de laatste tijd zijn hun aantallen weer toegenomen. De ijsvogel wordt geholpen door het maken van wakken en ijsvogelwanden, speciaal voor deze vogels ingerichte oeverwanden

De ijsvogel broedt meestal twee à drie keer per jaar. Bij zeer gunstig weer of verlies van een legsel kunnen tot vier legsels per jaar worden geproduceerd. Aan het begin van de paartijd in februari zoekt het mannetje een vrouwtje, meestal hetzelfde vrouwtje als het voorgaande jaar. Hij kan in de paartijd tot drie vrouwtjes bevruchten. De paarvorming begint met een achtervolging in de lucht, vlakbij de toekomstige locatie van het nest. Vervolgens strijken de dieren naast elkaar neer en richten ze zich verticaal op, met de snavel licht omhoog. Dit lijkt veel op de dreighouding, maar nu blijft de snavel gesloten en worden de veren op de rug en kruin niet opgericht. Het mannetje maakt in deze houding met zijn voorlijf zwaaiende bewegingen. Na de paarvorming begint het mannetje met de bouw van het nest. Als het mannetje een oud nest wil betrekken, toont hij dit door er geregeld in en uit te vliegen.

Ijsvogels gebruiken in een steile oeverkant gegraven holen om te broeden. Het mannetje klemt zich eerst vast aan de oeverwand en graaft met de snavel de grond weg. Met de poten veegt hij de uitgegraven aarde uit het hol. Ook het vrouwtje helpt wat later mee met de bouw van het nest. In het begin houdt zij zich echter meer bezig met het verdedigen van het territorium.

Na de bouw van het nest volgt de

balts, waarbij het mannetje een visje aanbiedt aan het vrouwtje. De balts wordt meestal vergezeld door veel geroep. Zodra het vrouwtje de vis heeft geaccepteerd en opgegeten, volgt de paring.

De broedtijd duurt van maart tot juli. Een legsel bestaat uit vier tot acht witte, ronde eieren. Het broeden begint nadat het laatste ei is gelegd, waardoor de eieren ongeveer tegelijkertijd uitkomen. Het paar broedt samen de eieren uit; ze wisselen elkaar iedere twee tot vijf uur af.

Na een broedtijd van 18 tot 21 dagen komen de eieren uit. Bij het uitkomen zijn de kuikens blind en naakt, de eerste week worden ze warm gehouden door de ouders. Na deze week zijn de kuikens bedekt met korte veren, zowel het mannetje als het vrouwtje verzorgt de jongen, zij voeden de kuikens met insecten, visjes en kleine kreeftachtigen.

De prooi wordt met de kop naar voren aangeboden. De eerste twee à drie weken wachten de jongen in de nestkamer op de ouders. De bodem van de kamer raakt hierdoor bedekt met braakballen, visschubben, graten en andere voedselresten. De jongen zitten in het hol in een stervorm, met de snavel naar de opening gericht. Het kuiken dat voor de ingang zit krijgt als enige voedsel. Nadat één voedsel heeft gekregen,

schuift de "ster" een plaats op. Op deze manier krijgt ieder jong voer. Als een jong probeert voor te dringen, wordt hij door de andere jongen met harde pikken gestraft. Na 23 tot 27 dagen verlaten de jongen het nest en nemen plaats op een tak, waar ze nog twee tot vier dagen worden gevoerd.

De ijsvogel bereikt in de natuur een gemiddelde leeftijd van 7 jaar

De belangrijkste natuurlijke vijanden zijn rovende zoogdieren als de nerts, wezel en bunzing. Deze predatoren bezoeken soms de nestholten om de jongen op te eten. De hollen zijn echter lastig te bereiken en ijsvogels

worden daardoor zelden bejaagd. De ijsvogel kan slecht tegen koude en een zeer strenge winter verlaagt de ijsvogel populaties. Meestal sterven de dieren door voedselgebrek omdat ze door het ijs geen vis kunnen vangen.

Wat is biodiversiteit?

Eva Suls

- De diversiteit aan soorten die op aarde leven (planten, dieren,...)
- De diversiteit aan individuen van eenzelfde soort
- De diversiteit aan ecosystemen, dit wil zeggen de verschillende milieus (bos, vijver,...) met de dieren die er leven.

Biodiversiteit is dus overal rondom ons en we maken er zelf deel van uit. Veel soorten zijn zo klein (microscopisch klein), leven verborgen of zijn gewoonweg nog niet ontdekt. Er zijn nu over heel de wereld 1,9 miljoen soorten bekend, maar dit zou slecht een klein deel van de soortenrijkdom zijn.

Wat is het belang van biodiversiteit?

Biodiversiteit is voor ons van het grootste belang. Veel voedsel, bouwbenodigdheden, textielvezels, geneesmiddelen, bestuiving, zuivering van lucht.. zijn enkele van de producten en diensten, indien deze er niet waren zou het leven op aarde onmogelijk zijn.

In onze geïndustrialiseerde maatschappij wordt biodiversiteit beschouwd als verworven, gratis en eeuwig, hoewel menselijke activiteiten haar ernstig in gevaar brengen. Vervuiling, overbevising, uitputting van akkerland en bossen, overproductie,....

Wat kunnen wij doen?

Iedereen kan een bijdrage leveren om de biodiversiteit te beschermen. Door eenvoudige handelingen per dag kunnen we al heel wat doen.

We moeten onze levenswijze niet noodzakelijk helemaal omgooien!

Wij geven graag alvast enkele tips voor de winter:

Ik maak vetbollen voor de vogels

In de winter eten vogels vooral insectenlarven, zaden en bessen... als ze er vinden natuurlijk. Met vetbollen zullen ze minder honger lijden en beter tegen de kou bestand zijn.

- 1) Smelt plantaardig bakvet
- 2) Voeg zonnebloempitten toe (of gierst, gerst, tarwe, haver, geplette maïs, maar slechts 1 soort per bol)
- 3) Giet alles in een yoghurtpotje.
- 4) Rol het eindje van een ijzerdraad op tot een spiraal en stop die in het vet.
- 5) Haal het afgekoelde vet uit het potje en hang het op.

Je kan ook slingers van ongepelde pindanootjes maken door ze op een ijzerdraad te rijgen. Vergeet zeker niet de hele winter lang de slingers te vervangen.

Natuurpunt Hobokense Polder maakt op dinsdag 7 januari met de kinderen van het 2de leerjaar van de Polderstadsschool voedertaarten voor de vogels! Een restaurant voor onze gevederde vrienden!!!!

En op 5 februari maken we vogelkastjes met de kinderen van 1ste en 6de leerjaar.

Ik ruim sneeuw op milieuvriendelijke wijze

Strooizout schaadt de biodiversiteit. Het tast de wortels aan van bomen en hagen langs de straten. Het stroomt met het regenwater via riolen en afvalwaterzuiveringsinstallaties in de rivieren waar het het ecosysteem aantast.

Verwijder de sneeuw met een bezem of een schop. Bij ijsvorming strooi je zand of steengruis op je trottoir.

Dierensporen zoeken

In de sneeuw zijn pootafdrukken van dieren heel duidelijk te zien. In onze Polder merk je sporen van vossen, konijnen, vogels, de Galloways en de Konikpaarden en in de stad van honden, poezen, vogels, ratten, muizen, ...

Maak eens een gipsafdruk in de Polder van je gevonden sporen

Vogelkastjes en voedertaarten - Foto: Luk Smets

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 24 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Beide tijdschriften samen kosten 14,50 euro.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 7 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening:
BE35 9796 3996 0737 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening BE56 2930 2120 7588 van Natuurpunt vzw, Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "7742 Reservaatfonds Hobokense Polder".

Contactpersonen

Voorzitter: info@hobokensepolder.be
Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 03/828.64.03

Conservator Hobokense Polder: conservator@hobokensepolder.be
Wim Mertens, Jan de Groofstraat 13, 2610 Wilrijk, 03/216.93.62

Redactie en lay out Polder.blad: tijdschrift@hobokensepolder.be
Ria Thys en Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Ledenadministratie, penningmeester en webmaster:
leden@hobokensepolder.be - webmaster@hobokensepolder.be
Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Geleide wandelingen: wandelingen@hobokensepolder.be
Annie Van Zwieten, Zomerdijklaan 4, 2660 Hoboken, 03/828.37.60

Propaganda:
André Driesen, Krekelstraat 124, 2660 Hoboken, 03/829.19.10

Goudklompjes:
André Van Langenhove, Zevenbergenlaan 8, 2660 Hoboken, 03/288.00.81
Gilbert Van de Velde, Van Traynellaan 28, 2660 Hoboken, 03/825.12.75

Natuurbeheer voor schoolklassen:
Roger Desmedt, Vlaamse Kunstlaan 68/3, 2020 Antwerpen, 03/ 237 97 47

Volg ons op Facebook

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door onze natuurgidsen van Natuurpunt Hobokense Polder

Een wandeling in de Hobokense Polder aanvragen?
Hoe doe je dat?

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Website: www.hobokensepolder.be
Raadpleeg deze website voor achtergrondinformatie, foto's en videoclips van activiteiten, de geschiedenis van de Hobokense Polder, laatste info, ...

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Onze afdeling heeft een **open bestuur**. De bestuursvergaderingen vinden in principe plaats op de **derde donderdag van de maand om 20 u in zaal Moretus, Berkenrodelei 34 te Hoboken**. Alle leden zijn welkom. Zie verder in het tijdschrift voor eventuele wijzigingen.

Dag van de Natuur in de Hobokense Polder

Een mistige, maar zeer productieve dag ...
 In een ongedwongen sfeer werd er keihard gewerkt in het natuurgebied.
 Roger noteerde - zoals we dat van hem gewend zijn - zeer stipt alle aanwezigen én de gepresteerde werkuren. 79 mensen waren die dag actief in de Polder, waarvan 48 JNM'ers (Ini's, Gras- en Boompiepers). Zij stonden allen samen garant voor 361,50 werkuren.
 Een hartelijk dank je wel aan allen, die op welke manier ook, hun steentje hebben bijgedragen tot het welslagen van deze dag.

Activiteitenkalender

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

- Zo 5 jan **Polderborrelwandeling**
Zo 5 jan Zwerfvuilactie
Do 16 jan Bestuursvergadering in Zaal Moretus
WE 18/19 Watervogeltellingen
Zo 19 jan Natuurbeheer in de Hobokense Polder
Zo 19 jan **Vogelopvangcentrum Brasschaat**
Zo 26 jan **Bourgoyen-Ossemeersen (Gent)**
Za 1 feb **Feestelijke kaas- en wijnavond**
Zo 2 feb Zwerfvuilactie
Za 15 feb Natuurbeheer in de Hobokense Polder
WE 15/16 Watervogeltellingen
Do 20 feb Bestuursvergadering in Zaal Moretus
Za 1 ma **Broedvogelinventarisatie in Polder**
Zo 2 ma Zwerfvuilactie
Za 8 ma Lentevergadering ARDEA (Hoboken)
Za 8 ma **Slechtvalkhappening (Hoboken)**
Vr 14 ma (H)op papier! Vogeltekenen!
Za 15 ma Lentetrekellingen ARDEA
Zo 16 ma Natuurbeheer in de Hobokense Polder
WE 15/16 Watervogeltellingen
Do 20 ma Bestuursvergadering in Zaal Moretus
Zo 30 ma **Kalkense Meersen (vogelexcursie)**

Natuurbeheer: Onze Goudklompjes werken elke woensdag in de Polder en dit van 9.30 u tot ca 14 u.
Voor info: contacteer André Van Langenhove,
03/288 00 81 of Gilbert Van de Velde, 03/825 12 75
Info natuurbeheer scholen: Roger Desmedt, 03/237 97 47

Artikels voor het volgende Polder.blad - met
verschijningsdatum 1 april 2014 - dienen bij de redactie
te zijn op **28 februari 2014**
(zie colofon, blz. 34)

www.hobokensepolder.be